

Сепарат

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИСТОРИСКИ ЧАСОПИС
ОРГАН ИСТОРИСКОГ ИНСТИТУТА САН

Књига IV.
(1952—1953)

РАД. ИВАНОВИЋ
RAD. IVANOVIC

Дечанско властелинство

The Dečani Nobility

БЕОГРАД
1954

ДЕЧАНСКО ВЛАСТЕЛИНСТВО

ИСТОРИСКО-ГЕОГРАФСКА ОБРАДА

О Дечанима је до сада много писано и публикувано, али све што је написано и објављено већином се односило на сам манастир — описивала се његова унутрашња и спољашња страна, његов стил, мешавина архитектуре и богаство живописа из разних епоха наше прошлости.¹ Писало се доста о Дечанима и Патријаршији као центрима српског живота и народних покрета за одржавање српске народности у тим крајевима.² Но, уколико се више писало о самом манастиру Дечанима утолико се мање, или скоро нимало, писало и публикувало о властелинству Дечанског поседа; затим мало се писало о економским односима и приликама на поседу, а још мање о животу, друштвеним односима и структури житеља овога пространог властелинства.

Све што је до данас у овом смислу о Дечанском властелинству писано и публикувано јесте Новаковићево дело: *Народ и земља у старој српској држави — Село*. У овом раду овога великог нашег научника изнесено је доста грађе и података о животу и друштвеним односима на важнијим манастирским поседима као што су била Светостефанско, Светоаранђеловско, Дечанско и друга.

У овом делу наведена су поименице многа села и катуну као и друга насељена места са именима житеља и изнесено је много грађе о међусобним односима житеља у средњовековној српској држави.³ Међутим то није довољно или је бар уопште мало изнесено података о топономастици ових великих манастирских поседа као што је Дечанско властелинство. То се, наравно, у та времена, када су прикупљани ови подаци, није ни могло, јер ти крајеви у којима се прикупљала ова грађа нису били ни слободни ни приступачни за проучавање и теренско истраживање као данас; друго, приступачних података тада је било мало да би се све то изнело, објаснило и публикувало, те ово, што је изнео Новаковић у наведеном делу, претставља велико благо и драгоцену грађу за даља проучавања на манастирским поседима топономастике и економско-друштвеног живота, а посебно за проучавање ових проблема на властелинству Дечанског поседа.

Грађа и подаци о топономастици уопште а посебно на манастирским поседима до сада нису много ни обрађивани ни публи-

¹ Др. Влада Петковић, Преглед црквених споменика кроз повесницу српског народа, Београд, 1951, ст. 86—87.

² Т. Тарановски, Историја српског права у Немањинској држави I, Београд, 1931, ст. 96.

³ Ст. Новаковић, Глас 24 „Село“ Београд, 1891, ст. 51.

Јужна територија Дечанског властелинства обухватала је простор који се налазио од планинског венца Проклетија и захватала је на југу делове Метохиско-Призренске котлине до Белог Дрима, а са истока, од близу садашње вароши Пећи до реке Валбоне у Арбанији. Ова територија уоквирена је са севера Дечанским планинама а са запада огранцима албанских планина; на југ је ишла до подножја планине Паштрика. Скоро се сва ова територија налазила с десне стране реке Белог Дрима, у сливима Дечанске Бистрице и реке Рибника, притока Белог Дрима. Са источне и јужне стране ова је територија била отворена према Белом Дриму и само је на неким местима прелазила на леву страну ове реке. Према томе Јужна територија Дечанског поседа захватала је западне делове Хвосна, део „Дукађина“, област Алтина (део Ђаковичке нахије), Подриму и жупу Патково. Ова је територија била равна и пуна плодних њива и родних винограда.¹³

У средини ове равне и простране јужне територије Дечанског поседа, а у подножју дечанских планина, налази се и сам манастир Високи Дечани, сазидан на десној страни реке Дечанске Бистрице у подножју њених изворних планина Богиневице и Ђеровице.¹⁴ Један део ове јужне територије Дечанског поседа (део Алтина) налази се и сада ван наших државних граница — на албанској територији.¹⁵

Северна територија Дечанског поседа налазила се северо-западно од планинског венца Проклетија и њених огранака па до планине Комова у црногорској граници. Ова је територија захватала горњи слив реке Лима и његових притока, обухватајући области Плава и Гусиња, и граничила се једним делом старе Будимљанске жупе. Један део и ове територије (област Врмоша) налази се и данас ван наших државних граница — у области албанских планина и албанске територије.¹⁶

Док је јужна територија Дечанског поседа захватала равни део Метохиско-Призренске котлине са плодним њивама и родним виноградима, догле је северна територија претстављала брдовити и планински крај с пространим површима и пашњацима, са врло мало равног земљишта и то само у узаним долинама реке Лима и њених притока. Отуда се у повељи наводи, да у овој северној територији има предела који се „не ору и не косе“, што значи да је крај био брдовит и ређе насељен, па наравно и удаљенији од главних комуникација тога времена.¹⁷

¹³ Исти, н. д. ст. 3 — Поред ове природне поделе, на јужну и северну територију, морала се узимати каткад у помоћ и садашња административна подела, како би се топономастика на Дечанском поседу приказала не само као феуд у време писања основне повеље, него и како изгледа посед сада, кад више није феуд него власништво житеља који земљу насељавају и за себе обрађују.

Јован Цвијић, Основи за географију и геологију Македоније и Старе Србије III, Београд 1911, ст. 1138-1139.

¹⁴ Новаковић, н. д. ст. 20.

¹⁵ Исти, н. д. ст. 3.

¹⁶ Новаковић, н. д. ст. 9-11.

¹⁷ Исти, н. д. ст. 12.

Ове две територије дечанског властелинства разликовале су се не само по структури земљишта него и по структури живота житеља на њима. Отуда ће се ове две територије и са те стране наводити као јужна и северна територија Дечанског поседа. У обема територијама наводиће се и друге поделе на жупе или мање области ради тога, да би била јаснија слика читавог поседа обеју територија. Исто ће се тако наводити по жупама или мањим областима свако насељено место и други локалитети који се помињу у хрисовуљи а налазе се на терену поседа.

На основу материјала који је прикупљен на терену, савршен са повељом и другим писаним изворима, граница Дечанског властелинства ишла је са запада ка југу, почев од планине Кошутце, која чини огранке планине Богићевице и Трескавице с јужне стране, па западно од алтинског села Буњани.¹⁸ Овде је граница захватала горњи и средњи ток реке Валбоне и ишла на југ до реке Дрима, источно од садашњег села Валбоне. Одатле је граница ишла од запада на исток, поред села Радогошта, захватајући село Влахињу у подножју планине Паштрика, а одавде, с јужне стране, од запада на исток, захватајући један део данашње Дамјанске општине, и остављајући једним делом село Рогово, негдашње средиште жупе Алтина, ван територије Дечанског поседа. Овде је граница поседа, с југо-источне стране, прешла реку Бели Дрим и наставила се на исток, поред Мале и Велике Хоче, северно од данашње варошице Ораховца, до брда Илијине Главе, захватајући село Чабик и место Ујмир. Источна граница поседа одавде је ишла, повијајући се ка северо-западу, до села Клине. Ту је граница прешла на десну страну Белога Дрима, између ушћа Пећке и Дечанске Бистрице у Бели Дрим, па ишла средином данашње Баранске општине, прелазећи Истинићку реку, поред села Крушевца, западном страном предела Злопека и села Раушића и излазила на садашњи главни пут Пећ—Ћаковица—Призрен, источно од дечанског села Љубенића, остављајући село Поседу дечанског манастира. Граница са истока одавде продужује ка северу, западном страном планине Копривника и огранцима Руговских планина, захватајући Слану Пољану — негдашњи посед Жичког властелинства. И тако граница јужне територије одавде прелази преко највиших превоја Проклетиских планина и наставља се ка северу на границе северне територије Дечанског властелинства.

Довде је граница обухватала јужну територију Дечанског поседа, а одавде се наставља граница за северну територију властелинства. Ова се граница за северну територију продужава северо-западном страном планинског превоја Чакора, захватајући дубодолину у којој се налази село Велика, остављајући село Дечанском поседу северне територије. Граница је, даље, ишла између села Велике и Горње Ржанице и спуштала се у реку Лим, па планинским превојем Зелетином и Превијом до данашње варошице Андријевице. Преко Лима с леве стране, овде је граница

¹⁸ Секције Проклетија-Призрен-Метохија, р. 1: 100.000.

северне територије захватала област Добру Реку и планинске превоје Велики и Мали Пех и Вјетрошевице, затим западни део Трешњевика, излазила на планину Штавну и ишла до планине Комова. Од Комова граница, са запада, ишла је планинским венцима до планине Липовице изнад Плава па огранцима планина изнад предела Врмоше ка Гусињу, захватајући део области Плава, Грнчара и Врмоше, па на југ, западном страном огранака планине Трескавице, до планине Кошутице, одакле је и наведена почетна гранична линија јужне територије Дечанског властелинства.

Ове граничне линије Дечанског властелинства наведене су у грубим потезима, без икаквих детаља и не мислим да, при овоме, не може бити каквог отступања или какве случајне омашке, но ипак остајем при томе, да су ово приближне границе Дечанског властелинства, ако не и тачне.

У овим границама Дечанског властелинства у повељи се наводе и планине које су дате манастиру:

„И да кралјев'ство ми Пан'дократороу планине које соу надъ Дѣчани . . . а планинамаъ имена: Оујездна, Сапакица, Тоур'тишь Ђеровица, Плочица, Шипъ, Плѣшь до Грохота. Такождере и плав'ске планине — Трескавица Ге'дми Боръ, Кошоутица (fol. 60) Бѣла Ђодица, Хотина Гора, Добра Ђодица, Чрънь Ками, Ширница и Хридь и Богдаша и сие в'се планине своими мѣстами до Хрисовоула Светостефаньскога и Градъчскога и Светогорьскога“.¹⁹

Планине на поседу Дечанског властелинства служиле су првенствено за напасанье манастирске стоке, затим и за друге потребе манастира и житеља на манастирском поседу. Повељом је предвиђено да планине Дечанског властелинства не може нико други ни присвајати ни искоришћавати сем манастир Дечани и његови житељи са поседа и ко би покушао да манастирске планине искористи, без одобрења игумановог, плаћао је велику казну која се кретала до 500 овнова (IV, V).²⁰ За напасанье туђе стоке на Дечанским планинама плаћала се травнина; „од стада два овна и два јагњета, сир и динар“ (VI).²¹

Планине Дечанског властелинства на терену поседа налазе се и сада са истим именима из повеље. Оне се деле на две групе планина — Дечанске и Плавске планине. Све Дечанске планине налазе се од највишег превоја Проклетија па на југ, непосредно до изнад манастира и чине изворне планине Дечанске Бистрице и река Трнаве, Рибника и Валбоне. Дечанчке планине се у повељи ређају овим редом: Ђеровица, Плеш, Шип, Туртеш, Сапакица, Плочица, Трескавица, Кошутица и Ујездна. Све су ове планине до данас

¹⁹ Милојевић, н. д. ст. 55-56.

²⁰ Ст. Новаковић, Законски споменици, Београд, 1912, ст. 647.

²¹ Исти, н. д. ст. 647.

задржале своја имена из повеље и налазе се и на терену поседа, и учртане на мапи скоро са истим називима.²²

Плавске планине које се повељом дају манастиру чине изворно средиште река Лима и његових горњих притока. У повељи се набрајају а на терену се и сада налазе са истим именима и ређају се: Трескавица, Седми Бор, Бела Водица, Хотина Гора, Добра Водица, Црни Камен, Штирница, Хрид, Богдаша, Велики и Мали Пех, Виситор, Превија и Кошутита. У овом делу налазе се и граничне планине Комови, Штавна и Вјетрошевице.²³

Цео посед Дечанског властелинства налазио се у сливовима двеју река, односно два мора. У сливу Белог Дрима, односно Јадранског мора, налази се јужна територија поседа а у сливу Лима, односно Црног Мора, налази се северна територија поседа.

Ово пространо властелинство чинило је једну географску целину а у економско — власничком односу, једно феудално манастирско добро које се простирало с југа на север, од реке Белог Дрима, у Метохиско-Призренској котлини, па до Комова у црногорској граници а са истока на запад, од близу Пећи, до реке Валбоне у граници Албаније. Приближна површина територије на коме су била манастирска имања износила је отприлике око 2.500 км.²⁴

По наведеним границама манастирског властелинства и имања на Дечанском поседу — села, заселака и катуна — види се, да су се манастирска имања разграничавала како међусобно тако и од других приватних села и имања различитим објектима који се у повељи наводе. Ти се објекти најчешће помињу као трајни објекти, који се нису могли лако и брзо збрисати са граничне линије. Гранични објекти били су најчешће каква планина, брдо, река или поток, цеста, црква, крст или што друго. Ако таквих објеката није било на ком граничном терену, постављали су се вештачки објекти — међници и сињори или какав трајнији белег. Примера ради тога ограничавања навешћемо из повеље неколико граничних објеката: „Мегіе моу од недѣлине цркви . . . поутемъ за Бватовоу Полиноу — оу Гоубавъчъ потоку — такође оуъ врьдо . . . оуъ дѣлу оу великоу чѣстоу“ — затим даље: „А мегіе Доврои рѣцѣ до Лима и од Лима оу Доучинъ крѣсть и од крѣста оу Бѣх'нь и по рѣтеу Прѣвине оу планиноу Стльвицоу и оу Доквоу и оу рѣть . . . и по дѣлоу мимо Досоугъскоу планиноу . . . и по дѣлоу до планине Грънчарев'ске оу Диповицоу и поутемъ низъ Диповицоу . . . а Комома мегіа до Градоград'ч'скога хрисовоула, од Комоу оу Штавноу полиноу и по дѣлоу оу Вѣтрошевице оу Вели Пехъ, оу Драгалевъ потоку и низъ потоку оу рѣкоу и низъ рѣкоу оу Лимъ“²⁵

²² Секција Призрен-Проклетије.

²³ Секција Колашин-Проклетије.

²⁴ Новаковић, Брсково, ст. 12.

²⁵ М. Милојевић, н. д. ст. 45 и 57.

северне територије захватала област Добру Реку и планинске превоје Велики и Мали Пех и Вјетрошевице, затим западни део Трешњевица, излазила на планину Штавну и ишла до планине Комова. Од Комова граница, са запада, ишла је планинским венцима до планине Липовице изнад Плава па огранцима планина изнад предела Врмоше ка Гусињу, захватајући део области Плава, Грнчара и Врмоше, па на југ, западном страном огранака планине Трескавице, до планине Кошутице, одакле је и наведена почетна гранична линија јужне територије Дечанског властелинства.

Ове граничне линије Дечанског властелинства наведене су у грубим потезима, без икаквих детаља и не мислим да, при овоме, не може бити каквог отступања или какве случајне омашке, но ипак остајем при томе, да су ово приближне границе Дечанског властелинства, ако не и тачне.

У овим границама Дечанског властелинства у повељи се наводе и планине које су дате манастиру:

„И да краљев'ство ми Пан'дократороу планине које соу надъ Дѣчани . . . а планинамаъ имена: Оујездна, Сапакица, Тоур'тишъ Ђеровица Плочица, Шипъ, Плѣшъ до Грохота. Такожде и плав'ске планине — Трескавица Ге'дми Ђорѣ, Кошутица (fol. 60) Ђѣла Ђодица, Хотина Гора, Добра Ђодица, Чрнь Камин, Ширница и Хридь и Богдаша и снѣ в'се планине своимъ мѣстамъ до Хрисовула Светостефаньскога и Градъчскога и Светогорьскога“.¹⁹

Планине на поседу Дечанског властелинства служиле су првенствено за напасање манастирске стоке, затим и за друге потребе манастира и житеља на манастирском поседу. Повељом је предвиђено да планине Дечанског властелинства не може нико други ни присвајати ни искоришћавати сем манастир Дечани и његови житељи са поседа и ко би покушао да манастирске планине искористи, без одобрења игумановог, плаћао је велику казну која се кретала до 500 овнова (IV, V).²⁰ За напасање туђе стоке на Дечанским планинама плаћала се травнина; „од стада два овна и два јагњета, сир и динар“ (VI).²¹

Планине Дечанског властелинства на терену поседа налазе се и сада са истим именима из повеље. Оне се деле на две групе планина — Дечанске и Плавске планине. Све Дечанске планине налазе се од највишег превоја Проклетија па на југ, непосредно до изнад манастира и чине изворне планине Дечанске Бистрице и река Трнава, Рибника и Валбоне. Дечанске планине се у повељи ређају овим редом: Ђеровица, Плеш, Шип, Туртеш, Сапакица, Плочица, Трескавица, Кошутица и Ујездна. Све су ове планине до данас

¹⁹ Милојевић, н. д. ст. 55-56.

²⁰ Ст. Новаковић, Законски споменици, Београд, 1912, ст. 647.

²¹ Исти, н. д. ст. 647.

задржале своја имена из повеље и налазе се и на терену поседа, и уцртане на мапи скоро са истим називима.²²

Плавске планине које се повељом дају манастиру чине изворно средиште река Лима и његових горњих притока. У повељи се набрајају а на терену се и сада налазе са истим именима и ређају се: Трескавица, Седми Бор, Бела Водица, Хотина Гора, Добра Водица, Црни Камен, Штирница, Хрид, Богдаша, Велики и Мали Пех, Виситор, Превија и Кошутца. У овом делу налазе се и граничне планине Комови, Штавна и Вјетрошевице.²³

Цео посед Дечанског властелинства налазио се у сливовима двеју река, односно два мора. У сливу Белога Дрима, односно Јадранског мора, налази се јужна територија поседа а у сливу Лима, односно Црног Мора, налази се северна територија поседа.

Ово пространо властелинство чинило је једну географску целину а у економско — власничком односу, једно феудално манастирско добро које се простирало с југа на север, од реке Белога Дрима, у Метохиско-Призренској котлини, па до Комова у црногорској граници а са истока на запад, од близу Пећи, до реке Валбоне у граници Албаније. Приближна површина територије на коме су била манастирска имања износила је отприлике око 2.500 км.²⁴

По наведеним границама манастирског властелинства и имања на Дечанском поседу — села, заселака и катуна — види се, да су се манастирска имања разграничавала како међусобно тако и од других приватних села и имања различитим објектима који се у повељи наводе. Ти се објекти најчешће помињу као трајни објекти, који се нису могли лако и брзо збрисати са граничне линије. Гранички објекти били су најчешће каква планина, брдо, река или поток, цеста, црква, крст или што друго. Ако таквих објеката није било на ком граничном терену, постављали су се вештачки објекти — међници и сињори или какав трајнији белег. Примера ради тога ограничавања навешћемо из повеље неколико граничких објеката: „Мегје моу од недѣлине црѣкве . . . поутемъ за Бватовоу Полѣноу — оу Гоубавъчъ потоку — такође оуъзъ брѣдо . . . оуъзъ дѣлъ оу великоу чѣстоу“ — затим даље: „А мегје Доврон рѣцѣ до Лима и од Лима оу Доучинъ крѣсть и од крѣста оу Бѣх'нѣ и по р'теу Прѣвине оу планиноу Стѣлвицоу и оу Локкоу и оу р'тъ . . . и по дѣлоу мимо Досоугъскоу планиноу . . . и по дѣлоу до планине Грѣнчарѣв'ске оу Липовицоу и поутемъ низъ Липовицоу . . . а Комома мегѣ до Градоград'ч'скога хрисовоула, од Комоу оу Штавноу полѣноу и по дѣлоу оу Вѣтрошевице оу Бели Пехъ, оу Драгалѣвъчъ потоку и низъ потоку оу рѣкоу и низъ рѣкоу оу Лимѣ“.²⁵

²² Секција Призрен-Проклетије.

²³ Секција Колашин-Проклетије.

²⁴ Новаковић, Брсково, ст. 12.

²⁵ М. Милојевић, н. д. ст. 45 и 57.

Сем тога у даровној повељи о Дечанима наводе се и нека разграничавања манастирских имања од неманастирских и то услед насталих граничних спорова. Тако су разграничавана два манастирска села у Дреници — Куманово и Средње Село — од имања других властелинстава и били су постављени међници, па се наводи да је послат судија и изабрани људи за разграничење: „и посла краљевство ми соудню Парав'ка и соудню Богдана — и с ними . кд . свѣдокуе и оутисаше мѣгѣ Брѣднѣмоу селоу и Коузминуу и постависмо мѣг'никѣ и мѣлинь“...²⁶

У тексту даровне повеље Дечанског поседа често се помињу и границе имања других властелинстава. Познато је да су српски владари од најранијих времена, а нарочито од краја XII века, давали у овим областима Метохиско-Призренске котлине и Горњег и Средњег Полимља имања и планине и другим манастирским властелинствима — Хиландару, Жичи, Бањској²⁷ и другима, па се, при разграничавању Дечанског властелинства, увек пазило да се имања других властелинстава не захватају границама Дечанског поседа. Тако се северна територија Дечанског поседа граничила са имањима Светостефанске повеље. У Дечанској повељи наводе се та имања у граничним међама села Велике: „уз дел у планину Драгоилу до хрисовуља Светостефанскога“;²⁸ затим се наводи у међама села Грнчарева: „међа с Гусином уз хрисовуљ Светостефански од Пеки у Литу Стену“.²⁹ У границама села Добре Реке чита се из повеље: „и по делу до планине Грнчаревске у Липовицу и путем низ Липовицу, и тако ре у Црни Поток до Светостефанскога хрисовуља“.³⁰ У граничним међама дечанских планина наводи се у повељи: „и сије все планине својим међама до хрисовуља Светостефанскога и градачке и Светостефанске“;³¹ — а даље: „и да краљевство ми Пандократору планине које су над Дечани, све што је остало иза хрисовуљем Светогорским и Градачким“.³²

Јужна територија Дечанског поседа међила се са истока имањима Жичког поседа, на Хвостанском делу Дечанског поседа,

²⁶ Исти, н. д. ст. 95.

²⁷ Хиландар је имао већ тада поседе у Плавској области, и то село Досуђе са планинама и међама (Законски споменик, ст. 421/12), затим у Метохиско-Призренској котлини село Косорић, Биљушу, Локвице, Штупељ, Живињане и људе у Кориши (Зак. сп. ст. 420/X, XI, XX, XXI).

Жича је имала поседе у граничним међама дечанског властелинства у Хвосну: Пећ са засељем, Црни Врх, Стлпези, Требовић, Горажде вас, Накло, Челопек, Лабљане и Љутоглав (Зак. сп. ст. 571/I).

Бањска је имала своја имања у граничним међама дечанског поседа у делу Плава село Крушево (Зак. сп. XXVIII) и село Гусино (Зак. сп. XXIX) у Будимљѣ Горажду и у Метохији Гумништа (Зак. сп. ст. 623 — VIII, XXVI, XXXVIII и XXIX).

²⁸ М. Милојевић, н. д. ст. 40.

²⁹ Исти, н. д. ст. 42.

³⁰ Исти, н. д. ст. 45.

³¹ Исти, н. д. ст. 56.

³² С. Новаковић, Зак. сп. 647/IV.

код села Челопека и Љутоглава³³. Затим се међила и са поседима Светостефанске повеље у овом делу. Тако се наводи у Дечанској повељи приликом разграничавања села Чабика: „од Влаха Светостефанских међа уз поток, уз Сухи Дол мимо Кикени дуб“.³⁴ Затим се јужна територија Дечанског поседа у пределима Белога Дрима, с југа, граничила још са територијама Хиландарског поседа и имањима задужбине цара Душана св. Арханђела, као и неким селима Призренског епархиског властелинства. Ово граничење Дечанског поседа са горњим властелинствима било је у пределима Швања, Брестовца, Велике и Мале Хоче и жупе Патково. И у овим границама свуда се наводе природни објекти, река, поток, село и друго. Према наводима граничних објеката у повељи види се, да се при разграничавању јужне територије Дечанског властелинства гледало, да имања других властелинстава са којима се Дечански посед разграничавао, остану како су била, а при томе Дечански посед да остане једна географска целина.

Напред је наведено да се јужна територија Дечанског властелинства простирала у Метохијско-Призренској котлини и да је територијално изгледала као једна географска целина. Међутим та целина имала је своју специфичност и разликовала се на тој територији једна област од друге. На основу те разлике и других историских момената, јужна територија Дечанског поседа била је подељена на неколико жупских области: на Затрнавску, Хвосно, Ријеку, Подриму, Алтин и Патково. Ова подела извршена је не само на основу специфичности земљишта и других економских и историских особина него и ради лакшег проучавања и истраживања топономастичке грађе у насељима овога поседа. Оваква подела заснива се још и на подели која се уочава и у Дечанској хрисовуљи³⁵.

У Дечанској повељи наводи се да се на јужној територији Дечанског поседа поклањају манастиру села, заселци и катуну у жупама Затрнавској, Хвостну, Алтину, Ријеци, Паткову и Подрими, затим у Плавско-Русињској области. На основу ове поделе приступили смо приказивању и убицирању појединих насеља која су припадала Дечанском властелинству.

У даровној повељи Стеван Дечански наводи шта је све дао својој задужбини: „И љико ми вѣсть вѣз'мож'но приложити храмоу сѣмоу сѣльъ и катѡунъ влаш'кихъ и ар'банаш'кихъ“...³⁶

А Јужна територија Дечанског властелинства

Приказивање насеља Дечанског властелинства почећемо са Затрнавском жупом, као најближом околином манастира Дечани и сва су насеља унесена у статистику, именик и мапу на крају овога рада.

³³ Исти, н. д. ст. 571.

³⁴ Милојевић, н. д. ст. 25.

³⁵ Јастребов, н. д. ст. 3.

³⁶ Милојевић, н. д. ст. 3.

1. Затрнавска жупа (Затрнава)

Ова жупа обухвата најближу околину манастира Дечани у подножју дечанских планина, између жупе Хвосна и Ријеке, с обе стране главног садашњег пута Пећ—Дечани—Баковица—Призрен, са десне стране Дечанске Бистрице. У Затрнавској жупи повељом се дају манастиру села: Дечани, Црвенобрежани, Бележани, Лучани, Улођани и Придворци. Овде ћемо их уносити оним редом како су унесена у основној повељи о Дечанима:

1. Дечани (Дѣчани). Ово је прво село Затрнавске жупе по коме је манастир и добио своје име — „Иже и з'де въ мѣстѣ сѣмь нареченѣмь Дѣчани, въ жоупѣ Затрънавскои, шврѣтъ мѣсто крас'но и подобно на създаниѣ домоу божиѣ“.³⁷

Село Дечани лежи са обе стране садашњег пута Пећ—Дечани—Баковица. Село је удаљено од манастира свега два километра и налази се с десне стране реке Дечанске Бистрице. Цело село је у равници и границе у повељи нису му потпуне, али се из граница дечанских заселака може дознати шта је све селу припадало и које су му биле границе:

„А се мѣста Дѣчаноу оу црквиныи вѣрѣ, оу гомилоу подь орахомь и низь стлѣпь црквиныи, и оу з' стлѣпь трии нивѣ оулок'ске и ниже стлѣпа конь нивѣ оу рѣкоу Стлѣп'чаницоу и низь рѣкоу и шд рѣке оу соухоу локвоу и оу Николиноу цркви“.³⁸

У повељи за село Дечани нису наведена имена житеља, као што се наводи у другим селима која су припадала манастиру, него само број кућа,³⁹ док су у заселцима дечанским наведена и имена мушких лица као старешине домова. То чини изузетак и разлози за то не могу се дознати, те се из повеље не може сазнати сигурно, колико је било мушких глава у селу Дечанима јер у повељи на овом месту недостају два листа.

2. Црнобрег (Црвенобрѣжане). Ово садашње село било је дечански засеок са 18 кућа и 69 мушких глава. Сада се овај дечански заселак зове Црнобрег и сачињавају га два села — Горњи и Доњи Црнобрег. У хрисовуљи му се границе наводе уз суседна села и заселке:

„А се мѣсте Дѣчани шд Чрвеного Брѣга на могилоу оу рѣкоу шд поутини оу лок'воу од локви прѣдъ Николиноу цркви“.⁴⁰ Село Црнобрег, Горњи и Доњи, налази се са обе стране садашњег пута Пећ—Дечани—Баковица, а с десне стране Дечанске Бистрице, југозападно од села Дечани.⁴¹ Село је богато и њивама и воћњацима.

³⁷ Исти, н. д. ст. 3.

³⁸ Исти, н. д. ст. 71.

³⁹ Речник места, издање Министарства унутрашњих дела I, Београд, 1925 ст. 132. Село Дечани сада има 76 кућа и око 750 становника.

⁴⁰ М. Милојевић, н. д. ст. 4.

⁴¹ Секција, Призрен р. 1:100.000.

3. **Придворци (Придворци).** Између наведена два села, Дечана и Црнобрега, помињу се у повељи „Дечански Придворци“.⁴² На терену нисам нашао ни трага од овога места и не зна се да ли је то био неки заселак или се само тако називао један део земљишта у близини манастира или у близини ова два села. У повељи се за Придворце не наводи ни број кућа ни имена лица.⁴³

4. **Белег (Бѣлѣжани).** И овај дечански заселак налази се с леве стране главног пута Пећ - Дечани - Ђаковица, а с десне стране Дечанске Бистрице. Границе му се у повељи не наводе; међио се са селом Дечанима, јер је у његовој непосредној близини. Белег је по повељи имао 11 кућа и 30 мушких глава.⁴⁴

5. **Лучане (Горња и Доња Лука.)** Овај заселак дечански имао је по повељи 20 кућа и 73 мушке главе и налазио се недалеко од манастира Дечани, с леве стране главног пута Пећ - Дечани - Ђаковица. Сада су ово два села Горња и Доња Лука.⁴⁵

6. **Лоћани (Оѣлокјани).** По хрисовуљи Лоћани имађаху границе: „Мѣгѣ Оѣлокјаномѣ на лок'воу и на љеловѣцѣ и низѣ Трь-навницѣ на рогѣпѣчѣ на пѣш'чано врьдо“.⁴⁶

Данас се село зове Лоћане, без онога „у“ и нема сумње да је то исто село, само што је отпало слово „у“ из назива у повељи. Ово село било је једно од највећих села Дечанског поседа, имало је око 60 кућа са преко 200 мушких глава. Село Лоћани је удаљено од манастира свега 3 до 4 километара на западној страни од манастира.⁴⁷

Манастир Дечани имао је у Затрнавској Жупи, као непосредној околини, највише имања и то све богатијих села која су се најдуже одржала у манастирском поседу. Житељи села ове жупе највише су учинили услуге манастиру Дечанима онда, када му је било најтеже и када му је највише претила опасност да га нестане. Из најјачих братстава, нарочито села Дечана, одабирали су се дечански војводе који су чували манастир и то сматрали као велику почаст.⁴⁸

⁴² Исти, н. д. ст. 71.

Речник места, ст. 132. — Оба села Црнобрега имају сада око 100 кућа са 1200 житеља.

⁴³ За Придворце се у повељи предвиђају обавезе као да су били нешто повлашћени, одређено им је било да седе за трпезом код четника.

⁴⁴ Речник места, ст. 133. — Село Белег данас има 35 кућа са око 283 житеља.

⁴⁵ Исти, ст. 133. — Оба села Лучана (Горња и Доња Лука) сада имају 60 кућа са 646 житеља.

⁴⁶ Милојевић, н. д. ст. 19.

⁴⁷ Речник места, ст. 132. — Село данас има 42 куће са 420 житеља. — У овом селу одржава се предање да је из једне старе сеоске куће, коју сам видео при обиласку овога места, пренесена ватра у манастир Дечане. Сопственик куће показао ми је греде таванске конструкције које су заиста исто онако очуване као што су очуване попречне греде у унутрашњости манастира и каже, да су те греде у овој кући намештене онда када је манастир грађен.

⁴⁸ У селу Дечанима и сада живи неки Салим Рустем, стар око 100 година, који је био друго година чувар-војвода-манастира и сам каже: „Ова је земља сва била светога краља“, мислећи на Стевана Дечанског, оснивача манастира Дечана.

II Хвосно (Хвостъно)

Напред је наведено да је Дечанском поседу припадао западни део Хвосна, тј. део оне области Хвосна која се налази између Пећке и Дечанске Бистрице. Наравно, Дечанском поседу није припадала цела та област, него само села која гравитирају манастиру и чине природни склоп манастирског поседа.

Повељ м се на овој територији дају манастиру само она села која се налазе уз леву страну Дечанске Бистрице. Овде су се нека села Дечанског властелинства граничила са селима која су припадала Жичком поседу.⁴⁹

Од Хвостанске територије Дечанском поседу припадала су само села: *Стреоц*, *Љуболик*, *Љубуша*, *Бохорић*, *Иштинић*, *Бролић*, *Прайраћани* и *Бивољак*.

1. *Стреоц* (*Стрѣл'ца*). Прво и најглавније село дечанско у Хвостанском делу јесте Стреоце, чије се границе у повељи наводе:

„А се Стрѣл'цоу мегіе на Стефаню цркви на заблатіе на тиклише на Богојево селище, на три врахе и низь рѣкоу на Градище а шт Кроушев'ца на Доубсвику стоуден'ца оу прѣккѣ цѣстоу до соухе Люоуше и право оузь Лювоушоу оу крѣло оус Ковиль доль и шдѣ лазь право оузь доль оу планоу — шт Истинику мегіа потоку Лювоушки“⁵⁰

Село Стреоц је удаљено од Пећи око 9 километара, а скоро толико и од манастира Дечани. Налази се са обе стране главног пута Пећ - Дечани - Ђаковица, а у подножју стреочких планина. Стреоци су данас два села - Горњи и Доњи Стреоц. Изгледа да је ово село било средиште овога краја за сва насеља Хвостанског дела дечанске територије. У близини Стреоца налази се место „Краљеве Воде“. Ту се и данас налазе неки извори са остацима неких зидина изнад којих се дижу горостасни брестови. По повељи село Стреоце имало је око 70 домова и око 180 мушких глава.⁵¹

2. *Љубенић* (*Љуболики*). Село Љубенић је по повељи имало границе:

„Мегіа Люболикемь с Враховичики како сходи с планине срѣдни доль на срѣднии оутрѣгъ на поутѣ кон исходи изь Люболики на мраморь, друуги мраморь на поути кон походи изь Враховичики оу брѣдо, четвѣрти мраморь на великои цѣстѣ оу врахѣ по срѣдѣ влат'ца низь Соушицоу великоми цѣстоми на Радогина потоку оу Богојева селища“⁵²

⁴⁹ С. Новаковић, Законски споменици, ст. 571.

⁵⁰ М. Милојевић, н. д. ст. 9.

⁵¹ Речник места, ст. 140. — Стреоци, као два села Горњи и Доњи Стреоци, сада имају 160 кућа и око 1400 житеља — У Плаву сам чуо једно предање, да је Стреоц основао неки Плављанин који је добро знао стрелјати, а можда је, „кажу“, знао и стреле правити.

⁵² М. Милојевић, н. д. ст. 11.

Село Љубенић налази се са источне стране од манастира, с десне стране главног пута Пећ - Дечани - Ђаковица, у подножју стреоких планина а с леве стране Дечанске Бистрице. Село Љубенић имало је око 74 куће и око 230 мушких глава.⁵³

3. **Бохорић (Бохорики)**. У близини Стреоца и Љубенића налазило се по повељи село Бохорић, заселак стреоки. Овај се заселак на терену не може наћи, вероватно да се спојио са матицом села Стреоцима. Нема трагова по коме би се дало закључити где је било село.⁵⁴ На овом терену има трага од неке цркве у Стреоцима која је била повељом дата манастиру Дечанима.⁵⁵ Бохорић је имао 24 куће и око 78 мушких глава.

4. **Љубуша (Љубоуша)**. Ово је био заселак стреоки и налази се одмах после Стреоца, идући ка манастиру, на путу Пећ - Дечани - Ђаковица. У хрисовуљи се не наводе границе овом заселку, али се из граница села Истинића и Стреоца могу сазнати и границе заселка Љубуше.⁵⁶ Заселак Љубуша имао је по повељи 9 кућа и 24 мушке главе.⁵⁷

5. **Истинић (Истиники)**. Селу Истинићу границе у повељи нису означене, али се на терену налазе са истим именом из повеље. Његове се границе могу одредити према границама које су у повељи наведене за село Стреоце и заселак Љубушу.⁵⁸ Истинић се налази у равници, с леве стране пута Пећ-Дечани, за десетак километара удаљен и од манастира а с леве стране Дечанске Бистрице. Село Истинић имало је по повељи 37 кућа и око 127 мушких глава.⁵⁹

6. **Бивољак (Биволари)**. Уз село Истинић налазио се, према повељи, дечански заселак Бивољак. Од овог заселка нашао сам да на терену постоји само траг у томе, што се један крај села Истинића назива Биволаре, али као насељено место данас не постоји. По повељи Биволари су имали 7 кућа.⁶⁰

⁵³ Речник места, ст. 140. — Ово село данас има 49 кућа и око 216 житеља.

⁵⁴ Исти, н. д. ст. 8.

⁵⁵ Милојевић, н. д. ст. 9. — Овде се наводи да је била црква св. Ђорђа и св. Стефана.

⁵⁶ Исти, н. д. ст. 9-76.

⁵⁷ Речник места, ст. 140. — Ово село сада има 33 куће и око 210 житеља.

⁵⁸ Милојевић, н. д. ст. 9 и 76.

⁵⁹ Исти, н. д. ст. 5 и 71.

Речник места, ст. 140. — Село Истинић сада има 130 кућа и око 1250 житеља. Бивољак, заселак дечански, имао је по повељи 7 кућа.

⁶⁰ Чивчиске књиге манастира Дечана, друга књига. — Село Истинић водило је дугу борбу са манастиром око Дечанског заселка Малог и Великог Бивољака. Повељом је Бивољак дат Дечанима а Истинићани су га били присвојили као суседно земљиште. Та борба између Истинићана и манастирске управе види се нарочито из записа у овим чивчиским књигама које се чувају у манастиру Дечани. Из тих се записа види како су Истинићани одрицали не само својину Бивољака манастиру, него су одрицали да дају манастиру уобичајене делове пољопривредних производа са Малог и Великог Бивољака; затим се види како су некад ипак давали плодове, затим како су долазили у манастир и насилно исецали из чивчиских књига листове са именима домаћина који су били задужени за давање плодова. О томе постоји у овим књигама и запис; „Тефтер од села Истинића и Малог и Великог Бивољака за време субаше Идриза Шабана што припада на сваку њиву“;

7. **Прапраћани (Прапраќане)**. Село Прапраћани, које се налази јужно од села Истинића, с леве стране пута Пећ - Дечани Ђаковица, према повељи, имало је ове границе: „А мегіе Прапраќань с Кроушев'цем и с' Брод'лики до Прѣккє стѣнє на Ёзри-слаліе коуќіе“.⁶¹ Село Папраћани било је по броју домаћинстава веће од села Истинића и имало је у време писања повеље 52 куће и око 174 мушке главе.⁶²

III. Река (Рѣка)

Западно од Затрнавске жупе, као суседна област, налази се жупа Река, северно од садашње вароши Ђаковице а у подножју планина Богиневице и Плочице. Кроз ову жупу теку реке Трнава и Рибник (Ереник), по којима се ова жупа тако и зове. Дечани су у овоме крају имали четири села и три заселка: *Храстовица*, са заселцима *Прилеј*, *Преки Луг* и *Брашошин*, затим села *Бабе*, *Гра-мочел* и *Рзинић*.⁶³

1. **Растовица (Храстовица)**. Село Растовица са својим заселцима Прилепом, Преким Лугом и Братотином имала је у повељи међусобне границе и налази се са обе стране садашњег пута Дечани - Ђаковица.⁶⁴ Растовица по повељи имајаше 34 куће и око 103 мушке главе.⁶⁵ Село Растовица налази се на једној узвишици која чини прелаз из Затрнавске жупе у Реку и чини неку малу вододелницу између Дечан. Бистрице и Трнавe.

2. **Преки Луг (Прѣки Лоуѓь)**. Заселак Преки Луг данас се назива Преколуке, дакле скоро исти назив као у хрисовуљи. Границе овом заселку наводе се у повељи: „Мегіа Прѣкомоу лоуѓоу с' Црвєнимь вѣр҃гомь како рѣка тече мегію село и горѣ оуз' рѣкоу мегію село право оу вѣгорь стоу҃ден'ць и ѿт тоу право малим поутемь подь ливадоу оу лок'воу оу Соуходоу“.⁶⁶ Овај заселак имао је 18 кућа са 48 мушких глава.

а затим стоји запис: „Село Истинић и Велики Бивољак четвртину узесмо жито бело у сноплє, колико је западало за сваку њиву, тако смо и сено узели од ливаде четврти навиљак“; затим стоји запис: „Отиде игуман Ђерасим у село Истинић, да вадѣ четвртину и они рекоше: „сад не можемо да дамо, зашто смо изгорели, похарани и опљачкани: све што смо имали до душе похара не Река и Малесија и тако остадоше и не дадоше“. Постоји и овај запис: „У време Садри-заме ове листове пресекоше Истинићани, заина, да изгубе своја имена али нису потрефили, јербо је имало у „каито...“

Тако се ређају и записи за многа манастирска села, чији су житељи настојали, за време турске управе, да се отргну од манастира и постану сопственици земље коју су насељавали. Али се налазе и записи у овим књигама, да су највише турске власти наређивале житељима манастирских села, да манастирско поштују и дају уобичајене делове пољопривредних производа са манастирских имања.

⁶¹ М. Милојевић, н. д. ст. 7.

⁶² Речник места, ст. 140, — Ово село и данас има 48 кућа и око 263 житеља.

⁶³ Секција, Призрен - Проклетије, р. 1:100.000.

⁶⁴ Милојевић, н. д. ст. 11.

⁶⁵ Речник места, ст. 133.

^{65a} Милојевић, ст. 80.

⁶⁶ Речник места, 133.

3. **Прилеп (Прилѣпи).** Овај заселак села Растовице налази се с леве стране садашњег пута Дечани—Баковица у равници и имао је у време писања повеље око 21 кућу са 52 мушка лица.⁶⁷

4. **Братотин (Братотинъ Дољ).** Братотин је био заселак Растовице и сада се на терену не налази. Мора да се спојио са којим од суседних заселака или је добио други назив, а можда је претворен у данашње село Прекобрђе које се налази негде ту, где је био и Братотин. Братотин је имао по повељи 8 кућа и 23 мушке главе.⁶⁸

5. **Бабалоћ (Бабе).** Село Бабе и данас постоји на терену са називом Бабалоћ. Овај му додатак у називу долази од арнаутске речи „лоћ“, што значи баруштина. Границе из повеље Бабама се наводе: „**Мегіе Бабамъ з Добръчимъ доломъ шѣ тополе на мраморъ на лок'воу и другоу лок'воу на хридоу на кокошъ стоуденѣ, воучнимъ поутемъ, како испада воучни поутъ и стајета се шѣ поутти на мраморъ такоје оу лок'воу од лок'ве (fol. 20) оу рѣкоу Трънавоу. Од Доброша до Трънаве на Братотинъ дољ, прѣко врьда до крѣстѣ . . . на станов'ни ками, подѣ Прѣкнимъ лоугомъ на вроутѣкѣ чръвеноврѣш'ки на глогови стоуденѣ . . . И Тръстѣ-никъ мегіа до Бѣнокоса Бѣтоврач'кога оу рѣтѣ вел'госта стилипчаница мегіа на тополоу**“.⁶⁹

Према овим границама село се и на терену лако граничи, налази се с леве стране садашњег пута Дечани—Баковица у равном пределу. Село је пространо и богато, имало је по повељи 76 кућа и око 267 мушких глава.⁷⁰

6. **Грамоchel (Гръмочель).** Село Грамоchel у повељи имало је своје гренице: „**Мегіа Гръмочелоу с Дивлани, мраморъ и шѣ мрамора поутемъ на Тополоу а з Дрѣводѣлоу мегіа Илино врьдо како спада оу Бѣшаницоу**“.⁷¹

Грамоchel се данас налази са истим називом, с леве стране пута Дечани—Баковица и имало је 90 кућа и око 296 мушких глава. Село је спадало у једно од многољуднијих и богатијих дечанских села.⁷²

7. **Рзнић (Р'зиники).** Село Рзнић налази се с леве стране пута Дечани—Баковица, а с десне стране Дечанске Бистрице и границе му се у повељи наводе: „**И се мегіе Ръзиникѣмъ, на Бигорѣ, на Бѣлѣи стоуденѣ, на прѣпранѣ и на смѣхѣни . . . ачоу, и оузь дољ . . . поутемъ мимо Ривникъ . . . а шѣкшено дрѣво, и на рѣтѣ**“.⁷³

⁶⁷ М. Милојевић, н. д. ст. 12.
Речник места, ст. 133.

⁶⁸ М. Милојевић н. д. ст. 8.
Речник места, ст. 133.

⁶⁹ Исти, ст. 15.

⁷⁰ Речник места, ст. 133. — Бабалоћ сада има око 35 кућа и око 365 житеља.

⁷¹ Милојевић, н. д. ст. 18.

⁷² Речник места, ст. 133 — Село Грамоchel сада има 23 куће и 234 житеља.

⁷³ Милојевић, н. д., ст. 97.

Село Рзњић по повељи имало је 38 кућа са 105 мушких глава.⁷⁴

8. Батуша (Батоуша) Село Батуша и црква у њој дата је повељом манастиру Дечанима са људима који су тада били у селу. Село се повељом разграничава од суседних имања. Оно се налази с десне стране главног пута Дечани—Ђаковица.⁷⁵ У Батуши је било 7 кућа и 15 мушких глава.⁷⁶

Ово село било је одузето од манастира и, по заузећу ових крајева од Турака, књегиња Милица својом повељом поново га је вратила Дечанима са осталим имањима која је дала том повељом манастиру.⁷⁷

IV. Алтин (Алтинь),⁷⁸

Жупа Алтин налазила се између жупе Ријеке и реке Валбоне и захватала је, отприлике, данашњу Ђаковичку нахију. У повељи се наводи да су манастиру дата села у Алтину и њихов се број са именима у повељи наводи. Ова се жупа тако називала у средњем веку и тај јој се назив продужује и за време турске владавине.⁷⁹ Јиречек наводи да је Алтин био неки рудник за који се, наводно, каже да је био у селу Јунику. Тамо сам нашао неке трагове где је могло бити неко старо насеље. Међутим село Јуник није припадало Дечанима а налази се на територији у чијој се околини налазе друга дечанска села. Границе Алтина у повељи наводе се и биле су ове:

Ал'тинь съ в'сѣми сели и съ в'сѣми засел'ки и съ в'сѣми мѣстами. Мѣстѣ в'сѣмоу Ал'тиноу матор'ски прѣслопъ на Тлѣсто врьдо на виноградиште како оупада оу Жръково оу Глатиноу под Радогошоу поутѣмъ под Дльгоу оу Борь и шд Бора оу Глѣпини потекъ на равнине на хльмьць такоре оу мичиноу на Келию главоу прѣко оу Дрочинь камы оу Проудѣ оу борь и по дѣлоу оу Брат'ницоу и по дѣлоу оу црнь камы и по дѣлоу оу Трѣскав'цѣ надъ Добри доль по дѣлоу на врьн'цѣ на Стльвицоу и по дѣлоу како се камы вали к' Ал'тиню и право на Затлакѣ и на Пьр'че врькѣ и шд Пьр'чихъ врьгьъ по дѣлоу и на Ёпогорь право оу Брѣло и низъ Брѣло како пристае оу Рывницоу и низъ Рывницоу како попристае Перѣстоуша оу Рывницоу прѣма Тлѣстомоу врьдоу.⁸⁰

У овим границама Алтина припадало је Дечанима десет села. Границе појединих села нису навођене ни у повељи па их ни овде

⁷⁴ Речник места, ст. 133. — Село сада има око 40 кућа са 400 житеља.

⁷⁵ Милојевић, н. д., ст. 59.

⁷⁶ Речник места, ст. 133.

⁷⁷ Ст. Новаковић, Зак. сп., ст. 656.

⁷⁸ Даничић, Речник хрватског и српског језика I, Београд, 1863. ст. 9. — Даничић наводи да је Алтин село, међутим Алтин је читави крај око Ђаковице са више насеља која су припадала Дечанима, а било их је десет. Овај се крај још у новије доба назива Малесија. Јиречек — Радоњић — Историја Срба II, Београд, 1923, ст. 235. — наводи да је Алтин био неки рудник у селу Јунику, Ђаковичка нахија.

⁷⁹ Јастребов — Подаци за историју српске цркве, Београд, 1897, ст. 18

⁸⁰ М. Милојевић, н. д., ст. 27 и 38.

не наводим, јер се већи део Алтина и дечанских села у њему налази на територији Албаније и теренско истраживање није се могло вршити.⁸¹

Може се приближно навести да је Алтин захватао простор данашње територије Јуничке општине, па на запад око горњег и средњег тока реке Валбоне. Са северне стране ова се област простирала у подножју планина Богићевице и Трескавице и на југ се простирала до вододелнице мањих притока реке Белога Дрима⁸².

Села Алтина према повељи ређају се једно за другим, прилично су разбацана и већина су на албанској територији. Ова села навешћемо онако како се ређају у повељи и могу се сва наћи на секциској карти. Приликом теренског истраживања добио сам само нека обвештења од житеља са ове стране границе, пошто је теренско истраживање било немогуће.⁸³

1. Тропоја (Трѣвополне). Ово је било централно село жупе Алтина и налази се недалеко од државне границе, западно од вароши Баковице. По повељи је имало 67 кућа са око 147 мушких глава.⁸⁴

Западно, јужно и северно од Тропоје ређају се остала села Алтина:

2. Бабјан (Бавиане) — има 35 кућа и 94 мушке главе.⁸⁵

3. Лужа (Лоџжане) — са 29 кућа и 74 мушке главе.⁸⁶

4. Горај (Горане) — са 74 кућа и 230 мушких глава.⁸⁷

5. Шипша (Шипчане) — са 48 кућа и 140 мушких глава.⁸⁸

6. Сошаји (Сошане) — са 31 кућом и 112 мушких глава.⁸⁹

7. Гријан (Грека) — са 11 кућа и 34 мушке главе „Арбанаса“.⁹⁰

8. Буњај (Буџнане) — са 61 кућом и 203 мушке главе.⁹¹

9. Крастављан (Краставлане) — са 50 кућа и 150 мушких глава.⁹²

10. Буља (Буџљуби) — са 57 кућа и 157 мушких глава.⁹³

На овој територији Алтина постоје и данас, а претпоставља се да су постојала и у време издавања повеље и друга села која нису поменута у хрисовуљи, што значи, да нису била манастирска. Дало би се закључити да цела област Алтина није била манастирски посед, него само нека села у тој области, и то ових 10 села већих и богатијих, да манастир са њихових имања прибира уобичајене

⁸¹ Исти, ст. 27, 39, 101 и 112.

Секција, Призрен — Проклетија р. 1:100.000

⁸² Јастребов, н. д., ст. 17.

⁸³ Секција, Проклетија—Призрен—Теренско испитивање на овом пределу није било могуће због пограничних прилика.

⁸⁴ Село се налази у Албанији и садашње стање не може се навести.

⁸⁵ Милојевић, Дечанска хрисовуља, ст. 28.

⁸⁶ Исти, н. д., ст. 29.

⁸⁷ Исти, н. д., ст. 30.

⁸⁸ Исти, н. д., ст. 32.

⁸⁹ Исти, н. д., ст. 33.

⁹⁰ Исти, н. д., ст. 34.

⁹¹ Исти, н. д., ст. 34.

⁹² Исти, н. д., ст. 36.

⁹³ Исти, н. д., ст. 37.

делове пољопривредних производа.⁹⁴ Овоме тумачењу иде у прилог и то што се у манастирским чивчинским књигама из каснијег доба налазе подаци о односима манастирске власти са житељима само ових 10 села. Ти су односи били исто онакви какви су били у манастирским селима у Затрнавској жупи која је, као непосредна околина, припадала скоро цела манастиру.⁹⁵ Штета је што је било немогуће вршити ма какво теренско истраживање у области Алтина због пограничних прилика.

V. Подрима⁹⁶

Јужна територија Дечанског властелинства захватала је једним делом и леву и десну страну реке Белог Дрима и то од ушћа Пећке Бистрице па до ушћа Призренске Бистрице у Бели Дрим и до близу Ораховца. Тај се простор једним делом назива Подрима у Метохиско-Призренској равници. Овај простор није, наравно, цео припадао Дечанском поседу, већ се само на том делу налазило неколико манастирских села, која су била и важнија и богатија. Тај крај је био нарочито богат виноградима⁹⁷ и житом, то се богатство одржало до сада.⁹⁸

У Подрими Дечанима су припадала села: *Чабић, Чабићки Добродол, Палез, Јабланица, заселци Серош, Бресџовац, Зерзево, Хоча, Градиш са Швањем и Бродлић.*

1. **Чабић (Чавик).** Село Чабић по повељи имало је границе: „Мегѣ Чавикю Шитарицомъ и съ Оуњемироомъ од Гоува'ча потока цѣстоомъ великомъ надъ виноградъ оузь дѣлъ на Градициѣ вѣд Градица на лок'воу вѣд лок'ве нисъ поутѣ кои гредѣ мегю Чавикъ и Їс'шаницоу на шпогоръ право на Чръвени вѣрѣгъ и поутѣмъ кои поутѣ походи изъ Їс'шаницѣ прѣкко властнога полта право оу призрѣн'скоу цѣстоу коѣ гредѣ ис' Трѣв'че такоре цѣстоомъ“.

„А вѣд влахъ Свѣто-стифан'скихъ мегѣ оу'с'потоомъ оузь Гоухиѣ доль мимѣ Викиени доува оу Рѣгѣвъ стоуден'цѣ и цѣстоом оу Игларѣв'ца вѣд Игларѣв'ца до поутѣ коѣ се стаета изъ Дѣвст'ника и изъ Гюргѣвика на мрамороу, такоре по дѣлоу за Свѣтокоу полтанѣу, и поутѣмъ по дѣлоу на лок'воу вѣд лок'ве дѣлоомъ по срѣдѣ стѣпа оу Дѣвскиѣ доль право оу рѣкѣ оу вѣрѣ“.

„А мегю Шитарици с' Гюргѣвикомъ вѣд вѣрѣ цѣстоомъ на црѣкѣ и вѣд црѣкѣ оузь Дѣвскиѣ доль и оузь Дѣоуѣни доль на Блѣш'киѣ лазѣ. И оузь дѣлъ надъ влахѣ на вѣз'никъ кои гредѣ по дѣлоу мегю Рѣс'никъ и мегю Толанѣвиноу и мегю Шитарицоу“.

⁹⁴ Сва се села Алтина могу наћи на секцији: Проклетије р. 1:100.000.

⁹⁵ У чивчинским књигама, које се чувају у манастиру Дечанима (I, II), стоји записано да су калуђери узимали делове пољопривредних производа само од села која су у повељи наведена као манастирка, а друга села Алтина или Малесије нигде се у записима књига не наводе.

⁹⁶ Милојевић, н. д., ст. 131.

⁹⁷ Ј. Цвијић, н. д., ст. 1138—1139.

⁹⁸ Подрима са Метохиско-Призренском котлином данас се убраја у најплоднији крај.

и д'ѣломъ кои гредѣ мегю Шитарицоу и мегю Ов'чарево на шпо-горъ кои (fol. 30) д'ѣлъ спада мимо Властѣ'но поле шпоугѣ мегъ-ника тѣм'зи д'ѣломъ право оу рѣкоу на мраморъ и прѣзъ рѣкоу прѣзъ бароу оу Гоубав'чѣ потоку кои походи изъ Извинѣ".⁹⁹

Село Чабић претстављало је једно од највећих и најбогатијих села на Дечанском поседу а налази се и данас са истим именом на левој страни реке Белог Дрима. У његовој околини налази се место Остроzub преко кога је, по повељи, ишла нека цеста од Призрена за Трепчу.¹⁰⁰ Чабић је имао у време писања повеље 190 кућа са око 596 мушких глава.¹⁰¹

2. **Добри До (Доброле).** У близини села Чабића налазио се чабићки заселак Добри До, на коме је повељом био насељен челник Радан с браћом и дата му земља Добродола у баштину, њему и његовој деци.¹⁰² Добродол је имао 12 кућа и 37 мушких глава.¹⁰³

3. **Палеж (Полужа).** Повељом је Стеван Дечански дао манастиру Дечанима неког Прокопија Богдановића са селом Палеж у Брсковској жупи: „И да краљев'ство ми Прокопина Богдановића и з вратишмъ и селомъ Палежи оу Брсковъскои жоупѣ“ — и сь всѣми мегѣми.¹⁰⁴

Брковска жупа је, уколико се до сада зна, на Тари. И ако се ово односи на ту жупу, онда се Палеж у овом крају¹⁰⁶ не може налазити. Али, ако се претпостави да се овде не мисли на Брковску жупу за коју се зна где се налази, него на неки локални назив у овом крају око Белог Дрима, онда се може довести у везу са селом и крајем Полужјем, које сам нашао на терену и које, по наводу Јастребова, треба да је село Палеж. Међутим не бих могао донети свој суд да ли се може ово Јастребовљево тумачење узети у обзир и као тачно.¹⁰⁷ Истина, краљ Дечански ретко је давао својој задужбини имања на туђој територији, свега се у повељи наводе два оваква случаја давања имања ван територије Дечанског властелинства и то Кушево у Зети и Куманово и Средње Село у Дреници. Отуда се пре може веровати да је ова Полужа неки локални назив села, које је Дечански дао повељом манастиру у овоме крају, него да је негде у тргу и жупи Бркову,

⁹⁹ Малојевић, н. д., ст. 24 и 25.

¹⁰⁰ Јастребов, н. д. ст. 12.

Милојевић, н. д., ст. 93.

Речник места, ст. 162. — Ово село и сада постоји у Подрини са истим називом.

¹⁰¹ Речник места, ст. 162. — Село Чабић сада има свега 22 куће са око 220 житеља.

¹⁰² М. Милојевић, н. д., ст. 57.

¹⁰³ Речник места, ст. 162. — Село има сада око 20 кућа и 174 житеља.

¹⁰⁴ М. Милојевић, н. д., ст. 58.

¹⁰⁵ Речник места, ст. 146 и 161.

¹⁰⁶ Ст. Станојевић, Енциклопедија, I, ст. 279.

¹⁰⁷ Јастребов, н. д., ст. 13.

где се не може наћи. Пурковић наводи да је село Палез код Жабљака,¹⁰⁸ међутим, с обзиром и на ту претпоставку, не би се могло узети у обзир као тачно да је тај Палез дат повељом манастиру Дечанима.

4. **Серош (Сѣрошъ).** Повељом је дато Дечанима село Серош са заселцима, чија се имена не наводе, али се наводи да је у Серошу било 145 кућа са 395 мушких глава. Тако великих села мало је било на поседу и, наравно, морало је бити састављено из неколико већих заселака. Границе Серошу са свима заселцима наводе се у повељи овако: „Село Сѣрошъ съ всѣми заселки и съ всѣми мѣстами — а се мѣсте въ Сѣ... вѣнникъ и на гнилоу... Поустыиъ селомъ како се ками вали сѣмо и шнамо, на оувразъ како Допачтица истѣче ис планине до врѣха како се ками вали сѣмо и шнамо и по дѣлоу како Ривникъ истѣче ис планине, и низъ Ривникъ како оупада оу Дримъ и прѣкъ Дримъ с шне стране како оупада Бистрица оу Дримъ и оу дѣлѣ на Бѣло Поле, прѣко прѣкъ Гоушицоу на Ковил'но и на Гюлино селище. Мѣгю Сѣрошъ с' Чръниємъ по дѣлоу и на Боуч'ницоу како пристае оу Дримъ“.¹⁰⁹

Новаковић наводи да се Серош налазио у планинама изнад Пећи; међутим из повеље се види да Дечани у том крају, изнад Пећи, нису имали никад своја имања.¹¹⁰ Пурковић наводи да је Серош са заселцима био око Ораховца.¹¹¹

Кад сам вршио истраживања на терену уверио сам се да се може, према границама које се наводе, са сигурношћу тврдити да се Серош са заселцима није налазио ни у планинама изнад Пећи, ни негде око Ораховца, него у пределу Полужја, с десне стране Белог Дрима, између ушћа Дечанске Бистрице и реке Рибника (Ереника). У том крају на терену сам нашао место Сарош, па није искључено да се баш овде налази један део заселака Сероша без обзира што је „е“ у називу из повеље замењено са „а“ у називу на терену, у народу и на мапи. Ово је тим пре вероватно, што у повељи стоји: „Мѣгю Сѣрошъ с' Чръниємъ по дѣлоу и на Боуч'ницоу како пристае оу Дримъ“.¹¹² Према овоме отпало би свако друго тврђење да је Серош у ком другом крају, него овде у Подрими.

5. **Бродлић (Бродликиѣ).** Једном одредбом у повељи Стеван Дечански преселио је некога Хвалоја и дао му село Бродлић које је Хвалоје населио и које је имало 20 кућа са 50 мушких глава. Село се налази у Баранској општини близу реке Белог Дрима. Границе му се у повељи наводе:¹¹³ „А мѣста имъ низъ рѣкоу цо затече Бистрица до цера и ѿд цера право на Крапоупе и прѣко оу прапракъскоу цѣстоу и горѣ цѣстоу“.¹¹⁴

¹⁰⁸ Пурковић, н. д., ст. 146.

¹⁰⁹ Милојевић, н. д., ст. 97 и 101.

¹¹⁰ Ст. Новаковић, „Село“, ст. 233.

¹¹¹ Пурковић, н. д., ст. 140.

¹¹² Милојевић, н. д., ст. 101.

¹¹³ Речник места ст. 139.

¹¹⁴ Милојевић, н. д., ст. 59.

6. **Јабланица (Јабланица).** У повељи се наводе две Јабланице и то: у Подрими Јабланица која је замењена за село Куманово, и Јабланица коју је Стеван Дечански дао челнику Радану „да му је у баштину његовим унуцима и праунуцима“. Ова Јабланица у повељи имађаше границе: „А мегје земли тои шд Риб'нице оуз' водовагю и прѣко шд водовагю како потоку пристаје конь Мансилова сѣнокоса и оузъ потоку на дѣль на Роуница и низъ дѣль на шпогоръ шд Ял'тина конь“.¹¹⁵ Челнику Радану повељом је уз Јабланицу придата планина „Самачин Крај и с свими међами да му је у баштини и да му је нико не узме“. Јабланица, која је замењена за два села у Дреници, налазила се у Хвостанском пределу, то је био виноводни крај и вероватно да је и ради тога замењена у архиепископа Данила за Куманово у Дреници.¹¹⁶

7. **Градиш и Ошвањ.** Близу ушћа реке Рибника у Бели Дрим налази се једно узвишење које се назива Градиш и које се у повељи наводи као гранично место Дечанског поседа. Један део овога поседа Градиша и „Ошвања“ припадао је манастиру Дечанима. Ту се данас назиру неке развалине у близини моста преко Белог Дрима који се кањонски пробија кроз брдо Градиш. Цео је овај предео по повељи назван „Швањ“, а мост преко Дрима Швањски мост, који датира можда из времена Уроша II Рапавог.¹¹⁷ Овде је, по тврђењу Јастребова, био неки град „Габулеум“ (Gabuleum) и заиста се ту виде неки остаци зидина.¹¹⁸

8. **Зрзе (Зерзево).** Дечанима је, низ Дрим од Швања, припадало и повељом дато екписару Василију село Зерзево, чије се границе наводе: „И приложи кралѣв'ство ми екписар'ха Басилита и селомъ Зер'зевомъ . . . а мегја моу з' Брѣстов'цемъ како потече бара изъ Дрима такође на Илиноу црквицу а шд Бѣле цркве шд велике цркве посрѣдъ лоуга до Медвѣгѣга дола на поли Бѣлои цркви и Зер'зеву, а шд Медвѣгѣга дола с Постел'цаки како греде поутъ надъ лоугъ подъ Станоевъ винограде, надъ Дѣшине на почивалище, поврхъ Градиша и такође оу Дримъ, а с' в'Ш'вани мегја шд врода цѣстѣньс'кога на бароу жепин'скоу и оу Белии врѣгъ“.¹¹⁹ Упоређујући на терену границе овога села са границама из повеље, јасно се да закључити да је из повеље дечанско село Зерзево заиста данашње село Зрзе, које је имало 21 кућу и око 38 мушких глава.¹²⁰

9. **Брестовац (Брѣстовѣцъ).** Дечанима је повељом дато у Подрими село Брестовац са једним делом Хоче и границе му се

¹¹⁵ Исти, ст. 67 и 68.

¹¹⁶ Речник места ст. 139 — Јабланица у Главичичкој општини пећког среза, замењена за Куманово, и Јабланица у Црмњанској општини ђаковичког среза.

¹¹⁷ Јастребов, н. л., ст. 17.

¹¹⁸ Исти, н. л., ст. 12

¹¹⁹ М. Милојевић, н. л., ст. 57-58.

¹²⁰ Речник места, ст. 161 — Зрзе има 54 куће и 282 житеља. Пурковић н. л. ст. 95.

наводе: „Мегіе Брѣстов'цоу шт Плантанин выше хвалоуевики на дрѣна при млиньшици, и шт дрѣна на врьдо право на Поице подѣлоу како се ками валии, до поути кои гредє ис Тъмничице право подь златє крѣсте на церк. Трапомь право оу Риб'ницоу“.¹²¹ Поред Брестовца налазило се манастирско имање Хоча где се и данас налазе дечански виногради. То се имање назива „метох дечански“ и нема сумње да је то припадало Дечанима и у време писања повеље дечанске. На овом насељу не наводи се у повељи број кућа ни имена житеља.¹²²

VI. Патково

Жупа Патково налазила се у јужном делу Дечанског поседа, између Алтина, са запада и севера и Дрима с југоистока. Тај крај сада припада Дамјанској и Зјумској општини и у народу се одомаћио назив за тај део земљишта „Хас“. Цео је овај предео у подножју планине Паштрика и његових огранака а равни део спушта се до Белог Дрима.¹²³ Жупа Патково помиње се још у XII веку као крај који је био у Немањинској држави.¹²⁴

У жупи Патково Дечанима су припадала села: *Влахиња, Рахово, Дољанци, Лишовац, Јабучно* и зимско пасиште *Модра Слашина*.

1. **Влахиња (Блахиња)** Село Влахиња и данас постоји на албанској граници и за теренско истраживање постојале су објективне тешкоће, које се нису могле отклонити. Морамо се задовољити тиме што село постоји на терену и на секциској карти, а границе се за село у повељи наводе: „А мегіе Блахињи како гредє штє слиге поути на Клишанє и оузь дѣлє како гредє на велии врьхь на Пьстрьць кь Драговодѣ и штє Драговоде по дѣлоу на прѣслопѣ и по дѣлоу на грѣчинѣ и низь великии дѣлє како спада на сликоу“...¹²⁵

2. **Рогово (Рогово)** Село Рогово налази се с десне стране реке Белог Дрима. Наводи се да је некада то село било средиште овога краја, истина оно се налази на граници Дечанског поседа па је само једним делом припадало и Дечанима.¹²⁶

3. **Дољанци (Доланци).** Село Дољанци по повељи имало је границе: „Село Доланци а мегіе имь шд Рил'ковине оу гор'не чело Казньча стѣпа, и оу Бѣло поле, и оу Липов'ць подь Вар'дици и такоє шд Долан'ць оу Роудиньски потоць, и где оупада Роудиньски потоць оу Дримь“.¹²⁷ На терену постоји једно

¹²¹ Милојевић, н. д., ст. 101.

¹²² Вл. Петковић, н. д., ст. 89.

¹²³ Јастребов, н. д., ст. 3.

¹²⁴ Јиричек; Трговачки друмови и рудници у Србији, превео Ђ. Пејановић, Сарајево, 1951, ст. 57. — Наводи да се жупа Патково помиње још 1186 г., када је Немања узео од Византије земље у Приморју и северној Арбанији Драчку област, Пилот и Хвосно

¹²⁵ М. Милојевић, н. д., ст. 129.

¹²⁶ Јастребов, н. д., ст. 17.

¹²⁷ М. Милојевић, н. д., ст. 18.

насеље са називом „Дољ“ и налази се уз поток који се улива у Бели Дрим а може се наћи и на секциској мапи; изгледа да се ту налазило насеље Дољанци. Насеље је имало 7 кућа и 21 мушку главу.¹²⁸

4. **Липовац (Липовацъ).** Село Липовац постоји са истим именом из повеље и на терену; налази се с јужне стране од Дољанаца, у пределу Хаса али без пописа кућа и житеља.¹²⁹

5. **Јабучно (Јабљчно).** Село Јабучно приложио је краљ Дечански манастиру са неким Марком Костићем. Овом селу био је заселак Црни Врх са границама: „И приложни краљевство ми Мар'ка Костикѣ и съ дѣтню и селомъ Јабљчнѣмъ . . . Я Црњи моу врхъ заселине оу Ком'щици сѣнокоси а мегіе моу како поуѣ гредѣ шт Гев'чине оуз'гороу оу Кошоутоу оу Савинъ сѣнокосъ“.¹³⁰ Село Јабучно на терену није се нашло. Мора да се изгубило или се спојило са којим од суседних села. Црни Врх, с којим се Јабучно граничило, такође се не може на терену наћи, али се може утврдити да тај Црни Врх није ни онај у Васојевићима, ни онај код Пећи, него неки заселак који је био у овој жупи, али се до сада није очувао¹³¹ нити се као насеље може локализовати.

6. **Модра Слатина (Модра Слатина).** По повељи Модра Слатина беше зимовни пашњак у Паткову са својим границама: „И да краљев'ство ми Модроу Слатиноу да је зимовище црков'номоу довит'коу а мегіа јѣи до Бор'ка, и према Бор'коу оузъ дѣль, и такоје на дѣль, и по дѣлоу на прѣслопъ, и по дѣлоу оу Тљсто врьдо и такоје конъ Кловоучарѣва дола оу Дѣшева селища, и оу дол'нѣ чело Слатине, на шноу страну оу красть мегіу Пат'ково и Слатиноу, и низъ дѣль оу Бор'къ“ . . .¹³² Ова Модра Слатина беше зимовни пашњак поред Дрима, где је блажа клима и мање снегова, а у коме су сточари држали зими манастирску стоку, како се у повељи и наводи. Тај је крај сада претворен у насеља и траг му се налази само у називима код народа. Житељи у хрисовуљи се за Модру Слатину не наводе, што би значило да није била ни насељена.

Б) Северна територија Дечанског поседа¹³³

Границе ове територије унеколико су већ раније поменуте и ова се територија налази северозападно од планинских превоја Проклетије, па је граница и ишла на запад до планине Комова. Ова територија захватала је горњи слив реке Лима и његових горњих притока и била је уоквирена Плавско-Гусињским и Проклетиским планинама и огранцима Комских планина.¹³⁴

На овој територији Дечанског властелинства манастир је имао своја имања у двама речним котлинама — у Плавско-Гусињ-

¹²⁸ Речник места, ст. 132.

¹²⁹ Секција: Призрен—Проклетије, р. 1:100.000.

¹³⁰ Милојевић, н. д., ст. 129.

¹³¹ Ст. Новаковић, н. д., ст. 648/Х.

¹³² Милојевић, н. д., ст. 128.

¹³³ Секције: Проклетије—Колашин, р. 1:100.000.

¹³⁴ Ст. Новаковић, н. д., ст. 9.

ској и Доброј Реци. Обе ове котлине међусобно су биле повезане, али су теренски неједнаке. Плавско-Гусињска котлина је дужа и шири и има више равног земљишта, а Добра Река ужа и са мање равног земљишта. Обе котлине су раздвојене планинама Црном Гором, Липовицом, Виситором и Превијом.¹³⁵

Плавско-Гусињска област лежи у сливовима притока Плавског Језера, реке Врмоша, Грнчара, Луче, Доље и Врује и у изворишту реке Лима из Плавског Језера, до утока Величке реке у Лим. Ова котлина чини повезану целину горњег тока реке Лима, где су и била манастирска насеља.¹³⁶ У овој котлини манастирска села разграничавају се у повељи не само међусобно, него и од других села која су била неманастирска.

Плавска област

Плавско-Гусињска област сачињавала је и раније као и сада, једну целину у географском, историском и привредно-економском погледу. То је био крај богат не само пашњацима и стоком него и другим производима. У Немањинско доба ова је област била саставни део Будимљанске¹³⁷ жупе и била је главна комуникациона веза Горњег и Доњег Полимља. Кроз ову област пролазили су и стари путеви Котор—Дукља—Медун—Плав, а одатле за Дечане и Пећ и низ Лим за Будимљанску жупу.¹³⁸ Стога није ни чудо што је краљ Дечански дао својој задужбини имања баш у овом крају тако богатом и важном.

У Плавско-Гусињској области манастиру Дечанима повељом су била дата села Плав град са заселком Јаре, Коморан, Велика, Требча, Грнчарево и Врмоша.¹³⁹ Сва су ова села наведена у повељи са бројем кућа и именима житеља и може се пратити њихова насељеност и јачина задруга.

Приликом теренског истраживања обишао сам сва села сем Врмошу, која се већим делом налази у албанској територији. Називи свих ових манастирских насеља унесена су у овај приказ оним редом, како су у повељи наведена.¹⁴⁰

1. Плав (Село оу Плавѣк градѣ). Границе у повељи за Плав се наводе: „А мегне градоу оу копанин вѣѣгъ на Блатѣ и горѣ оу стоуденѣца и оу крѣшъ ѡ право оу Сѣврачю стѣноу и оу Викиѣно дрѣвѣце и прѣзъ Виситоръ старомъ мегомъ до Мръкога дола, како тече Мръкин доль прѣма Барѣдишѣмъ и прѣко оу Чръвѣноу стѣноу и право оу дѣлѣ и низъ дѣлѣ оу прѣвин потокуъ выше Петровѣ цѣркѣ и како пристаѣ потокуъ оу Лимѣ, и оузы Лимѣ до Блата оу копанин вѣѣгъ — а заселѣк градѣ Ире до срѣдѣ

¹³⁵ Секција; Проклетије—Колашин, р. 1:100.000.

¹³⁶ А. Јовићевић, Плавско-Гусињска област, Насеље Х, Београд 1921, ст. 1.

¹³⁷ А. Јовићевић, н. д., ст. 504.

¹³⁸ Ст. Новаковић, н. д., ст. 17,

А. Јовићевић, н. д., ст. 408 и 440.

¹³⁹ Секција; Проклетије—Колашин, р. 1:100.000.

¹⁴⁰ Милојевић, н. д., ст. 39—45 и 113—120.

Пењскихъ странахъ.¹⁴¹ Из ових граница може се приближно одредити и садашња територија Плава и место, где је било старо село у „Плавје Граду“, наравно негде у близини садашње вароши Плава, која је свакојакo касније постала од села. У близини вароши Плава налазе се трагови од града и гробља и може се претпоставити да је била ту црква у граду и онда, када је Дечанска повеља писана.

Плав је имао у време писања повеље 27 кућа по једном попису а по другом попису свега 16 кућа. На ивици вароши налазе се остаци од рибарског насеља¹⁴² које данас чини само једну махалу.

2. **Јаре (Їре)**. Плав је имао заселак Јаре, који и данас постоји као самосталан заселак у близини села Коморана са очуваним називом из повеље. У повељи се за овај заселак не наводи ни број кућа ни имена житеља.¹⁴³

3. **Рибари**. Манастиру Дечанима био је дат један део „блата“ (Плавског Језера) са насељем Рибари на ивици језера и у повељи се наводи: „И да краљевство ми Риваре оу Плавѣ — и дѣла Блата да си држе“.¹⁴⁴ Рибари се и данас помињу као једна мехала у Плаву, на ивици језера, не као насеље, него само као назив старог рибарског насеља.¹⁴⁵

4. **Коморача (Коморане)**. Садашњи назив села је по истоименој реци, која протиче кроз село и границе селу у повељи се наводе: „Мегје Комараномъ с Ривари оу Битичрѣвскога потока, прѣзъ Комарѣшицоу оу Хриду на планиноу по дѣлѣу, оу Плавѣ на шпогорѣ над Трѣскавицоу (fol. 45) под Риварѣске сѣнокосѣ, прѣзъ потоку Трѣскавич'скии, оузъ р'тѣ прѣко посрѣдѣ Боучина и посрѣдѣ Дѣнишѣ, оу велии врѣхѣ оу Їдраж'кии и на шпогорѣ по старои мегѣ — посрѣдѣ нивѣ оу чрѣш'ню, старомѣ мегомѣ оу главицоу, оу рѣкоу Чрѣвѣшицоу и низъ рѣкоу како стара Чрѣвѣшица оупада оу Димѣ“.¹⁴⁶ Село Коморан лежи с десне стране реке Лима и у средњем току истоимене реке. У близини Коморана налазе се два места, Леви и Десни Метех, који потсећају на неке манастирске „метохе“, али се у дечанској повељи као такви не наводе.

¹⁴¹ Исти, н. д., ст. 39.

¹⁴² Речник места, ст. 123 — Сада је Плав варошица са 350 домова и 2350 житеља.

А. Јовићевић, н. д., ст. 409. — Наводи се да је Плав основала сестра неког стрелца Плава.

¹⁴³ М. Милојевић, н. д., ст. 40.

А. Јовићевић, н. д., ст. 577.

Речник места, ст. 123. — У повељи за заселак Јаре није наведен број кућа ни житеља, а сада у њему има 21 кућа са око 100 житеља.

¹⁴⁴ Милојевић, н. д., ст. 56.

¹⁴⁵ А. Јовићевић, н. д., ст. 405. — На месту где су били Рибари данас има гробље са надгробним плочама и одаје слику да је ту било неко старо насеље „влашко“ или „грчко“.

¹⁴⁶ М. Милојевић, н. д., ст. 40.

Ту сам нашао једно место са називом „Пазариште“ где се, неводно, долазило на пазар не само из околине него и из Пећи и Дечана.¹⁴⁷

5. Велика (Белика) За село Велику границе се у повељи наводи: „Мегіе Белицѣ с' Рѣжаницом, оу Пет'ковоу цркви и конь Бѣлошева вѣрга оу дѣлѣ, и како се камы вали оу Беликоу и Р'жаницоу, и оузы дѣлѣ оу планиноу Драгоила до хрисовоула Свѣтостѣфаньског, до Г'возда оу Грохотѣ конь Иоса оу Бал'че гладе и прѣкко оу Стражище и низъ потоку Битичрѣз'ски како пристае оу Комар'шицоу, планина Р'жана и локва.“¹⁴⁸ По овим границама село Велика налази се с десне стране реке Лима, између планинске косе Кодре, која село граничи од Новшића и Коњуха, такође планинске косе, која граничи село Велику од Горње Ржанице.¹⁴⁹ Село Велика налази се у једној дубодolini коју је начинила Величка река, притока Лима с десне стране. У овом селу, код Вукадинова Потока, видео сам једно гробље названо „хотско гробље“ са остацима неких развалина и старе надгробнице. Село Велика је по повељи имало 15 кућа са око 45 мушких глава.¹⁵⁰ Житељи овога села имали су према Дечанима изузетне обавезе, наравно повољније него што су то имали остали поданици манастира.¹⁵¹

6. Трепча (Трѣвча). Ово насеље припадало је Гусињској области и у повељи се наводе границе: „Мегіа Трѣв'чи з Досоу-гнѣмѣ оу границоу такође оу потоку мегіу град'ца конь Бѣловицѣ, такође оузы Брѣд'це такође право оу поутѣ и оу Почивало, такође поутѣм на Из'мидоухѣ и поутѣм посрѣдѣ Лѣтскихѣх гладѣ, и поутѣм до Хрида“. — А се мегіе Трѣв'чи и гор'нѣмоу Градоу с Бисатора о Кикіено дрѣв'це оу Обрачу стѣноу и долоу оу крѣшѣ и оу стоудѣн'цѣ и право оу Копанинѣ вѣргѣ на Блатѣ.“¹⁵²

Данас село Трепча не постоји на терену са својим називом из повеље. Пурковић се пребацио када је написао да је ова „Трепча“ данашње село Трепча код Андријевице.¹⁵³ Међутим из граница „Требче“ које се у повељи наводе, види се да је манастирско село Трепча морало бити у овом крају и то тамо, где је данашње насеље Доља, Гусињски крај. Није искључено да је „Трепча“ била насеље

¹⁴⁷ А. Јовићевић, н. д., ст. 408 и 446.

¹⁴⁸ Исти, н. д., ст. 40.

¹⁴⁹ Пурковић, н. д., ст. 136.

¹⁵⁰ Речник места, ст. 122. — Село Велика данас има 267 кућа и 1470 житеља. Пурковић, н. д., ст. 71.

¹⁵¹ А. Јовићевић, н. д., ст. 533. — Величани су, као житељи Дечанског села по обавезама из повеље, стално до пре 50 година, ишли да косе дечанске ливаде и то је био једини део обавеза према манастиру. Тада су престали да иду због убиства једног Величанина од стране Албанаса у прелазу преко планина за манастир. Величани су имали у Дечанима своју „одају“ где су се смештали кад би дошли у манастир.

¹⁵² М. Милојевић, н. д., ст. 41 и 45.

Пурковић, н. д., ст. 149.

¹⁵³ А. Јовићевић, н. д., ст. 408 и 503.

тамо, где је данашње плавско село *Мартиновићи*. У овом крају наилази се на места, Рудницу и Рудопоље, која потсећају да су са „Требчом“ сачињавала у Немањинско доба нека рудна места, како наводи Јиречек у свом делу Друмови и рудници у Србији.¹⁵⁴ Трепча је у време писања повеље имала 16 кућа са 58 мушких глава.

7. Грнчар (Грњчарево). У дечанској повељи наводи се да је манастиру дато село Грнчарево; међутим то је једна котлина око истоимене реке и налази се у групи Гусињских насеља и границе у повељи Грнчару се наводе: „Мегіе Грн'чаревоу з Досоу-гемь оу Дукин вирь и оу ками оу Заводиш'ноу главоу на Беликь врхь оузь д'ѣль. Мегіа з Гоусиномь оузь хрисовсуль Светостефански шд Пеки оу Литоу ст'жкоу оу Каместроуге оу Шворовни доль оу Пр'д'ѣл'ца оу вр'ксть низь кол'скоу оу в'клни потскь поср'ѣдъ Годилне выше бавине воукве оу Драгомань лазь конь Дьлгихь лоу'кь низь Вр'мошоу конь Бавина лоуга, и низь р'ѣкоу кон Кривачь оу Трьнов'циноу и конь Пр'кровниць оу Шср'ѣд'кь оу мочила конь Стр'моглавниць и конь Попоке лоуке оу вр'беу оу Трифоу'нь кр'сть“.¹⁵⁵ Грнчар се дакле, налази у долини реке Грнчара а то је простор између Гусиња и Врмоше. Вероватно да је у време писања Дечанске повеље Грнчар био једно село са неколико заселака и општим називом Грнчар, па је као целина ове котлине било дато манастиру Дечанима.¹⁵⁶ Сада у Грнчару има неколико села, која носе своја имена.¹⁵⁷ Тумачи се да Грнчар носи назив по неким људима који су правили „грнчарију“. Грнчар је у време писања повеље имао 15 кућа са 75 мушких глава.¹⁵⁸

8. Врмоша (Вр'мошъ) Врмоша је котлина која се налази између котлине Грнчара и изворишта реке Врмоше до Рикавца. Скоро је цео простор Врмоше у албанској граници и теренско истраживање било је немогуће. У повељи се границе за Врмошу наводе: „А се мегіе Вр'моши оузь Конскоу на Пр'д'ѣл'ца оу вр'ксть и шд вр'кта оу Жаре за гр'евенъ оу Цаконовъ кр'сть до Светогорске планине за Броу'сь оу в'нькек'еке главе и право су Рикав'ць и оу Моурике'еке главе, и шт' гладь оу локв' и су велии р'ѣть оу скалю и страномь су п'сини тор'ць и по д'ѣлоу су локв', и низь воріе оу Радошев'ь ками, и планина Гр'евенъ и Броу'сь — и Рикав'ць ловище рывамь“.¹⁵⁹

На основу граница описаних у Дечанској повељи и друге литературе о овом крају могло би се претпоставити да је цела

¹⁵⁴ С. Новаковић, н. д., ст. 10; Јиречек — Пејановић, н. д., ст. 92.

¹⁵⁵ М. Милојевић, н. д., ст. 42.

¹⁵⁶ Пурковић, н. д., ст. 83.

¹⁵⁷ Речник места, ст. 122.

¹⁵⁸ Речник места, ст. 122.

¹⁵⁹ М. Милојевић, н. д., ст. 117.

Врмоша припадала Дечанима; а то се наслеђује и по именима житеља који се у повељи набрајају. Изгледа да је Врмоша била једно село, а није искључено да је ту било и више заселака и да су носили општи назив Врмоша и као такво да је припадало Дечанима.¹⁶⁰ Врмоша је имала у време писања повеље 26 домова са око 105 мушких глава.

Истражујући на терену у овом крају потребну грађу и долазећи у додир са становницима, сви су на основу предања уверавали да је цео овај крај - Плавско-Гусињска област, нарочито лева страна реке Лима, припадао манастиру Дечанима али нема довољно убедљивих доказа за такво мишљење становника тога краја.¹⁶¹

Добра Река (Добра Рѣка)

Добра Река „са заселцима и с међама а у њој Коњуси који су били у старе краљице“ била је тада област у поречју леве притоке реке Лима Злоречице, која се у Лим улива код варошице Андријевице. Границе у хрисовуљи за Добру Реку наводе се: „Село Добра Рѣка и съ засел'ки и с мѣстами а оу немѣ Коњуси оу роч'нии кои соу были оу старе кралици, а Мѣсте Добраи Рѣцѣ до Лима и шт Лима у Доучинѣ крѣсть, и шт крѣста оу Бах'нѣ, и по рѣтоу Превиниѣ оу планиноу Стльвицоу и оу локвоу, и оу рѣть и оу Тор'ць по дѣлоу на Брато, и по дѣлоу Трѣвѣч'ке планине, и по дѣлоу мимо Досоуѣскоу планиноу, и по дѣлоу до планине Грѣн'чарѣв'ске оу Липовицоу и конѣ Липовиць на шпогорѣ оу Црѣнын поток. И оузь врьдо надѣ Халапинѣ глѣде оу Кѣлиѣ врьдо, и по дѣлоу оу Штроу стѣноу до Доуковнѣхъ потока, и шт Доуковнѣхъ потока до оу Градѣч'кога хрисовѣла оу Кома, и шт Кома оу Шавноу поляноу. и по дѣлоу оу Бѣтрошевице оу малин Пѣхъ оу Драгалѣвѣ стоудѣн'ць, и низѣ Драгалѣвѣ потоку оу рѣкоу, низѣ рѣкоу оу Лим.“¹⁶² У повељи се не наводи у Доброј Реци поименице ни једно место, ни село ни заселак сем Коњуси, већ само сви заселци у овом крају.¹⁶³ Заселак Коњухе на терену постоји, и то је данашње село Коњуси, западно од варошице Андријевице у коме се, наводно, чувала ергела коња у време писања повеље.¹⁶⁴ По границама наведеним у повељи, на терену сам могао скоро тачно обележити цео простор Добре Реке и њених заселака, док се појединачна имена у хрисовуљи не наводе. Отуда би се дало претпоставити да је цео крај Добре Реке са засеоцима био дат Дечанима;¹⁶⁵ у противном, наводили би се само они засеоци који су дати манастиру и било би међу њима разграничавања.

¹⁶⁰ А. Јовићевић, н. д., ст. 409.

¹⁶¹ Ст. Новаковић, н. д., ст. 9—10.

¹⁶² М. Милојевић, н. д., ст. 45 и 119.

¹⁶³ Речник места, ст. 122; У овом крају се данас налазе села:

Главица, Столак, Грабовица, Обзовик, Кути, Брод, Дулипоље, Аље, Јошаница, Краишта, Милићи и Саврдак. Сва ова села имају око 471 кућу и 2356 житеља.

¹⁶⁴ Речник места, ст. 122.

¹⁶⁵ Ст. Новаковић, н. д., ст. 11.

Претпостављало се некада да су Дечанима припадале не само ове две котлине, Плавско-Гусињска и Добра Река са наведеним именима насеља и планина, него и сва Северна територија Дечанског властелинства као целина.¹⁶⁶ Међутим, изгледа, да није тако. Повешом се на овој територији, каогод и на јужној, дају манастиру села, засеоци, планине и друга имања, па се ту наводе и границе манастирских имања од неманастирских. Отуда се и закључује да Северна територија Дечанског властелинства није сва припадала манастиру Дечанима, већ да је на тој територији било и приватне земље и да су манастиру припадала само она насеља са планинама чија су имена наведена у хрисовуљи.¹⁶⁷ Такав сам закључак извео и за насеља Јужне територије Дечанског властелинства, која је, по склопу земљишта, била погоднија за неку повезаност и целину поседа па се такав закључак с разлогом изводи и за Северну територију.

Дреница и Зета

Стеван Дечански, сем напред наведених имања, повешом је још дао својој задужбини, манастиру Дечанима, имања у два краја своје државе — у Зети и Дреници.

У Дреници су Дечанима дата два села, Средње Село и Куманово.¹⁶⁸ Куманово је било замењено у архиепископа Данила за село Јабланицу у Метохији. Разграничење ова два села вршио је судија са сведоцима и границе су за оба села у повељи наведене овако: „И оутесаши мегіе Гред'нјемоу Гелоу шт Коуз'мнна оу Д'митрова Иагніла и оу Чрънил'ноу вароу, такоре оу Дрѣницоу що је затекла Дрѣница съ снјези стране до Каменога врода. Гело Коуманово що замѣнии кралѣвство ми оу архіепископа Данила за Иабланицоу. Мегіе Коумановоу и Радојеву коудѣ оутеса Богданъ соудиа шт Гит'нице оу каменъ кои постависмо на срѣдѣ बारे такоре оу цѣстоу кои гредѣ шд Радојева на камики кои поставис'мо на поутѣ, такоре оузы врьдо на дѣль и на дѣлоу ками постависмо такоре на дѣлоу мегію Коуманово и Архидиачѣ оу каменъ кои постависмо како поутѣ излази изъ Кривѣ Бѣкѣ такорь прѣс'поутѣ оу доль, и оузы доль оу влаш'ка коукица, и пакии дѣломъ оу поутѣ кои поутѣ слази мегію Коуманово и мегію Бѣлакиев'ца — на шпогоръ право оу лѣскови ками а с оне стране мегіа шт Бѣлакиев'ца на оугль посрѣдѣ стѣла на камии кои оукопас'мо и шт камене право оу рѣкоу . а Крива Бѣка да имѣ је забѣль зимовище довит'коу“.¹⁶⁹ Ова два села, Средње Село и Куманово у Дреници, по границама из повеље, могу се на терену приближно убицирати по граничном селу Балаћевцу, које се на терену и сада

¹⁶⁶ А. Јовићевих, н. д., ст. 409; Ст. Новаковић, н. д., ст. 9.

¹⁶⁷ М. Милојевић, н. д., ст. 39—45 и 113—120.

¹⁶⁸ Пурковић, н. д., ст. 109 и 143.

¹⁶⁹ Милојевић, н. д., ст. 26—27 и 91—95.

налази, а исто тако и по изворишту реке Ситнице. Ту треба да су била оба ова села, која су се или спојила са суседним селима и називе само изгубила, или су нестала као насеља. Разлози замене Куманова за Јабланицу могу се само наслућивати; ваљда зато је извршена замена Куманова за Јабланицу у Метохији што је она била винородни крај а Куманово је било нека етапна станица за Косовска насеља.¹⁷⁰

Село Куманово имало је по повељи 9 кућа са 33 мушке главе а Средње Село имало је 20 кућа са 79 мушких глава.

У Зети Дечанима је по повељи дато село Кушево и границе му се у хрисовуљи наводе: „А мѣгѣ Коушевоу шѣ Коушѣничѣ мѣгѣ како поутѣ гредѣ изъ лоуга Коушевскога на локвоу коѣ имаа драчиѣ и на кръсть и на тамоу и на доубѣ къ Гоушници и низъ Гоушицоу шѣ Каменичѣ мѣгѣ на гомилоу и на доубѣ и на плочицоу шѣ вира на локвицоу и на црѣленѣу локвоу на црѣнын стѣудѣнѣцѣ право оу влатѣ и шѣ влата до хрисовѣула градьчкога на глѣвокии доль на гор'на врата, на Бранию стѣкѣну на два стоде'ца, а мѣгѣ светымъ Стефаномъ на Прѣпатнымъ доль оу стрѣноу Каменице, оу свѣтлоу пѣкѣ и на врѣхъ Гоуница и на врѣхъ Бѣоковика и на гомилоу Чемер'ника и прѣкѣ оу Цѣм'воу... и на Гюргѣвъ мѣлинь... денѣце оу стѣнахъ и шѣ стоуд'... кѣ и стрѣномъ на хрѣвѣтъ а мѣгѣ съ хл'а)холомъ како се ками валии Коушевоу оу доль и како Нѣреда истѣкѣ подѣ врѣдомъ на Краљѣкоу Прѣкѣкоу и на локвоу коѣ јѣсть на поутѣ Коушевскомъ“.¹⁷¹ Истраживањем на терену није се могло наћи село Кушево нити се по другим изворима могло доћи до података према којима би се могло одредити где је било село Кушево. Остало је да нагађамо према границама из повеље. Тамо се помиње река Сушина, Врањска Стена, жупа Купѣлник, река Цијевна и Блато. Изгледа да се село Кушево налазило у близини Влата (Скадарског Језера), између реке Цијевне и данашњег места Тузи, највероватније негде с леве стране реке Мораче у доњем поречју реке Цијевне.¹⁷²

Стеван Дечански повељом је дао мајсторима који су градили манастир Дечани село Манастирицу, недалеко од Призрена, да га населе и да им је у баштину.¹⁷³ „И изнаидѣ краљѣвство ми прѣтоманѣстера Гѣоргиѣ и з' вратишмъ Дѣврославѣмъ и Никѣломъ... за то имъ краљѣвство ми записа и потврди село Манастирицѣ да имъ јѣ и нихъ племенѣки въ вѣки аминъ“.¹⁷⁴ Село Манастирица и данас постоји са истим називом, али се у повељи не наводе ни имена житеља ни број кућа.

¹⁷⁰ Исти, н. д., ст. 27.

¹⁷¹ Исти, н. д., ст. 120.

¹⁷² Секција; Скадар, р. 1:100.000.

¹⁷³ Речник места, н. д., ст. 166.

¹⁷⁴ Милојевић, н. д., ст. 58 и 59.

В) Катунска насеља

Стеван Дечански дао је својој задужбини Дечанима не само ратарска села него и сточарска насеља — катуне са људима „Власима и Арбанасима“: „Н љелико ми вѣсть въз'мож'но приложити храмоу сѣмоу сѣльъ и катоуњъ влаш'кихъ и ар'банаш'кихъ“.¹⁷⁵

Сточари на Властелинству манастира Дечани у катунским насељима имали су своја стална насеља. Таквих насеља било је 9 влашких катуна и 1 арбанашки. Катунџи су изгледа били распоређени по територији властелинства према условима за сточарење појединих врста стоке. Према границама које се наводе у повељи за катуне и истраживањима на терену, катунџи су се налазили на обема територијама Дечанског властелинства, на Јужној и Северној, а распоређени су били по мањим областима или жупама властелинства. Највероватније је да су већина катунских насеља била у Метохиско-Призренској котлини а да су летње испаше биле већином на Северној територији Дечанског властелинства.¹⁷⁶ Теренским истраживањем нису се могли убицирати сви дечански катунџи, али су се, ослањајући се у првом реду на границе наведене у Дечанској хрисовуљи, донекле, макар и приближно, могла одредити места где су се налазили Дечански катунџи на поседу и према томе ћемо их и наводити:

1. Ратишевци (Ратишев'ци) Овај катун Ратишеваца, према повељи, имао је границе: „Бласи ратишев'ци мегѣ имъ на Рыбникъ на Ђмѣхнинна селища на Градислаю цркъвъ такоре на Пъсин потокъ на Грѣвица такоре на Тѣмѣначоу на Звон'ца на Ђтан'че лоугѣ“.¹⁷⁷ Без сваке сумње катун Ратишевци налазио се у околини данашњег манастирског сала Рзњића, с десне стране Дечанске Бистрице. Ту сам приликом истраживања нашао два села, Горњи и Доњи Ратиш и нема сумње да су ова два села постала од катунског насеља Ратишевци.¹⁷⁸ Отуда излази, да су катунска насеља у даним условима претварана у земљорадничка насеља. Катун Ратишевци имао је 17 кућа и 62 мушке главе.

2. Сушичани (Ѓоушичани). Катун Сушичани по повељи имао је границе: „Бласи Ѓоушичани — а Ѓоушици мегѣ на Градислаю цркову на Ждрѣло на Прѣкочель ѿд чрѣмнѣ на Хенинчеве варе на Раш'ковѣцъ на Ѓопот, а ѿд Ѓѣроши на Ѓюдино катоунище на Доувице и прѣкъзъ Ѓолоуѣакъ прѣккимъ поутѣмъ оу Пъсин дољ“.¹⁷⁹ Пурковић наводи да се овај катун налазио код данашње варошице Истока у Метохиском Подгору, међутим Дечани у том крају нису имали својих имања ни касније, а зна се да су Дечански катунџи били само на територији Властелинства, па према томе, катун Сушичани није могао бити тамо, него га треба тражити према

¹⁷⁵ М. Милојевић, н. д., ст. 3.

¹⁷⁶ Лутовац, Катунџи на Проклетијама, ст. 23 и 30.

¹⁷⁷ М. Милојевић, н. д., ст. 49.

¹⁷⁸ Пурковић, н. д., ст. 135; Речник места, н. д., ст. 133. — Овај катун сада, као два ратарска села, има 21 кућу и 120 житеља.

¹⁷⁹ М. Милојевић, н. д., ст. 50.

границама које се у повељи наводе, а то је највероватније у пределу Белога Дрима, с десне стране, између Дечанске Бистрице и реке Рибника (Ереника).¹⁸⁰ Ту сам приликом теренског испитивања и данас нашао на терену један предео који се назива Сушица, поред мале речице истог имена која се улива у Бели Дрим. Ту, дакле, треба тражити катун Сушичане, а не тамо где наводи Пурковић.¹⁸¹ Сушичани су по повељи имали 29 кућа и 81 мушку главу.¹⁸²

3. **Вардиштани (Барџишани).** Катун Вардиштане могао се налазити у жупи Паткову, данашњем Хасу у околини Ђаковице или можда у Доброј Ријечи, Северна територија Дечанског властелинства. Да је био у жупи Патково даје повода, што се наводи у границама катуна река Рибник и Нерестуша које се и сада у овом крају налазе. Границе за катун Вардиштан у повељи се наводе: „А мегѣ имѣ ѿд Тѣста вѣрѣда низѣ Нерѣстоушоу и како пристае Нерѣстоуша оу Риб'ницоу и што затече Риб'ница до Алтин'скихѣ мегѣ како пристае Ївланица оу Рибницоу“.¹⁸³ Овде се наводи Алтинска међа, Јабланица и Рибник и највероватније је, да се катун налазио на граници Алтина и Паткова. По повељи катун је имао 11 кућа и 48 мушких глава.¹⁸⁴

4. **Лепчиновци (Дѣпчиновци).** Катун Лепчиновци,¹⁸⁵ по томе што су се на њему чувале и напасале манастирске свиње, могло се претпоставити да се налазио негде на манастирском поседу, где су биле жирородне шуме. Такав предео налазио се у околини данашњег манастирског села Растовице и његових заселака. Приликом истраживања на терену нисам могао наћи трагова где је катун био. Лепчиновци у време писања повеље имали су 18 кућа и 71 мушку главу.

5. **Ђурашевски катуни (Ђурашевијски).** Два катуна-Ђурашевских Влаха и Сремљана, имали су по повељи границе са реком Рибником, затим местом и реком Нерестушом.¹⁸⁶ Место и река Нерестуша и данас се налазе на територији западно од Ђаковице, с десне стране Рибника, и ту треба да су била ова два катуна Ђурашевска чије се границе наводе у повељи као и за катун Вардиштане који је био суседан са Ђурашевским катунима: „А мегѣ имѣ ѿд Тѣстога вѣрѣда низѣ Нерѣстоушоу и како пристае Нерѣстоуша оу Риб'ницоу а што затече Риб'ница до Алтин'скихѣ мегѣ како пристае Ївланица оу Рибницоу“.¹⁸⁷ Не може се ни претпоставити да су ова два катуна била у ком другом крају. Оба катуна Ђурашевска имала су 50 кућа и око 110 мушких глава.

6. **Световрачани (Световрачане).** Катун Световрачани, по границама у повељи, треба да је био у Хвосну, у околини мана-

¹⁸⁰ Пурковић, н. д., ст. 146.

¹⁸¹ Секција; Метохија р. 1:100.000.

¹⁸² М. Милојевић, н. д., ст. 49.

¹⁸³ Исти, н. д. ст. 20 и 54.

¹⁸⁴ Секција; Проклетије р. 1:100.000.

¹⁸⁵ М. Милојевић, н. д. ст. 51 и 123.

¹⁸⁶ Исти, н. д., ст. 53—24 и 125.

¹⁸⁷ Исти, н. д., ст. 54.

тирског села Стреоца и његових пространих планина.¹⁸⁸ Истраживањем на терену нисам могао доћи до другог сазнања да је катун био на ком другом месту. Катун Световрачани имао је по повељи 35 кућа и 90 мушких глава.

7. Катун Арбанаса. Један катун Арбанаса по границама из повеље треба да се налазио с десне стране Белога Дрима у околини манастирског села Зерзева.¹⁸⁹ У овом крају налазио се и зимовни пашњак „Модра Слатина“ у подножју планине Паштрика. Ту сам на терену, приликом истраживања, нашао један простор који се назива „Слатина“ и претпоставља се да је то остатак назива Арбанашког катунa. Катун Арбанаса имао је по повељи 44 куће и свега 65 мушких глава.

8. Тудоричевци (Тудоричевићи). Катун Тудоричеваца налазио се код Рогова у жупи Патково.¹⁹⁰ Остатака од катунa на терену нема и његово место убицира се према наводима у повељи. Катун је имао 29 кућа и 104 мушке главе. По предању овај се Катун могао налазити и у близини Плава, али нема доказа.

9. Гојиловци. Катун Гојиловаца напасао је „лакимију“ коња и кобила и изгледа да је био негде око манастирског села Лоћана у жупи Затрпави.¹⁹¹ Трагова од назива катунa на терену нисам нашао сем један крај код села Лоћане са називом „Гојница“. Катун је имао 35 кућа и око 110 мушких глава.¹⁹²

Испитивањем на терену манастира Дечани и на основу писаних извора могло се запазити и на терену да су катунска насеља у измењеним условима на Властелинству мање очувала своје називе и своја насеља него ратарска насеља. Од свих девет катунских насеља на Дечанском поседу свега су три катунска насеља очувала своје називе, наравно претворена у ратарска насеља, и то Ратишевци, Сушичани и Ђурашевци. Од осталих катунских насеља нема данас на терену скоро ни трага, сем што се гдегде, по који део земљишта или планине назива сличним или истим именом катунског насеља.

* * *

После Косовске битке наступиле су тешке прилике за све крајеве које су Турци заузели. Наравно тада нису поштеђени ни остали српски манастири па ни манастир Дечани са својим поседом. Од манастира су отпала многа имања па и читави крајеви.¹⁹³ Крајем XIV века наступиле су нешто сношљивије прилике и, када је кнегиња Милица обилазила манастир Дечане, нашла га је у бедном стању и запуштеног. Она је била ипак тада у могућности да му својом повељом од 1397—1405¹⁹⁴ поврати одузета имања и дарује изнова неке поседе. Сва та поклоњена имања

¹⁸⁸ Исти, н. д., ст. 62 и 125.

¹⁸⁹ Исти, н. д., ст. 55.

¹⁹⁰ Исти, н. д., ст. 51.

¹⁹¹ Исти, н. д., ст. 52.

¹⁹² Исти, н. д., ст. 52.

¹⁹³ Влад. Петковић; Стари југословенски уметнички споменици — Дечани Београд, 1941, ст. 87.

¹⁹⁴ Миклошић, Монумента сербика, Беч, 1858, ст. 264.

налазила су се у околини Дечанског властелинства или на самој територији његовој.¹⁹⁵

Сва села, одузета од манастира и повраћена од кнегиње Милице, у калуђерству Евгеније, унесена су већ напред у овај приказ оним редом како су наведена у основној Дечанској повељи. Та се села неће набрајати поново, него ће се само навести која је све села и насеља Евгенија изнова приложила Дечанима.

Повељом Кнегиње Милице прилаже се Дечанима село Доброш с једним делом села Батуше. Оба се ова села данас налазе са истим називима из те повеље на терену у близини данашње вароши Ђаковице и то Батуша у општини Поношевачкој,¹⁹⁶ а Доброш у Јуничкој општини.¹⁹⁷ Затим је том повељом дато Дечанима три заселка брестовачка: Поношевац, Поповац и Смолице.¹⁹⁸ Сва ова три заселка налазе се данас западно од Ђаковице у жупи Алтину. Затим су овом повељом дати Дечанима у околини Ораховца засеоци: Црногино, Поток, Ческово, Пут, Днепоље, Тромле, Орашац и Еибуци.¹⁹⁹ Од свих ових заселака на терену сам нашао Поток у општини Братотинској, срез Подримски. Остала насеља или су нестала или су касније заменила своја имена каквим другим називом или су се спојила с којим од суседних насеља тако, да се локалитети њихови не могу утврдити.

Пурковић наводи да су Днепољи и Ческово заселци Косорића у Метохији, али томе се не може веровати, пошто су сувише далеко од Ораховца и не би могли бити ораховачки засеоци, као што стоји у повељи. На терену заиста постоје села Ћесково и Непоље али у Баранској општини, Пећки срез и не бих се сложио да Пурковић има право.^{199a}

Овом повељом кнегиња Милица дала је манастиру Дечанима у околини Призрена село Плањане²⁰⁰ са четири засеока: — Доенци Добревине, Врело, Заморници и село Рибницу. На терену сам нашао село Плањане, док остале засеоке нисам могао наћи ни одредити њихов локалитет сем то, што су били засеоци Плањана и треба да се налазе у суседству тога села²⁰¹.

Манастир Дечани имао је своја имања која су се састојала у кућама, млиновима и другим имањима у разним местима и варошима широм целе ондашње српске средњовековне државе, па чак и ван граница државе. Тако је манастир Дечани имао своје куће у Сарајеву, Новом Пазару, Белом Пољу, Приштини, Призрену, Пећи, Врању, Пироту, Нишу, Скопљу, Гиљанима,

¹⁹⁵ Исти, н. д., ст. 265.

¹⁹⁶ М. Милојевић, н. д., ст. 59; Пурковић н. д. ст. 60; Речник места, ст. 133. Ово село сада има 64 куће и 763 житеља.

¹⁹⁷ Исти, н. д., ст. 15; Пурковић, н. д., ст. 87; Речник места ст. 132. — Ово село има сада 24 куће и 222 житеља.

¹⁹⁸ Миклошић, н. д., ст. 265; Пурковић, н. д., ст. 130—142; Речник места, ст. 133.

¹⁹⁹ Миклошић, н. д., ст. 265; Пурковић, н. д., ст. 130, 157, 158; Речник места, н. д., ст. 139 и 161.

^{199a} Пурковић, н. д., с. 157.

²⁰⁰ Исти, н. д., ст. 265; Пурковић, н. д., ст. 127; Речник места, ст. 166. — Плањане сада има 93 куће и 623 житеља.

²⁰¹ Миклошић, н. д., ст. 265; Пурковић, н. д., ст. 136.

Тетову, Солуну, Софији, Штипу итд., и сва су та имања носила општи назив „метох дечански“ и очувала су се као таква до најновијих дана наше историје. Касније су та имања прешла у посед месних црквених власти.²⁰²

Основну повељу о Дечанском властелинству дао је Стеван Дечански 1330 године.²⁰³ Та је повеља потврђена и допуњена од његовог сина цара Душана.²⁰⁴ Из обе повеље унесена су у овај приказ сва насеља дата манастиру оним редом како су у повељи наведена. Можда је требало унети у овај приказ и нека гранична места, али сам сматрао да не треба уносити у овај приказ оно што манастиру није ни првом ни другом повељом дато, нити је било манастирско у времену писања основне повеље и њеног допуњеног издања.

По овој основној повељи за житеље манастирске биле су предвиђене разне обавезе. Житељи на поседу Дечанског властелинства углавном су били земљоделци, сточари — Власи и Арбанаси и нешто занатлија, који се свуда у повељи називају мајстори. Сви су ови житељи били, као манастирски поданици, ослобођени многих или скоро свих државних обавеза, као што су били ослобођени и поданици других манастирских властелинстава према предвиђеним прописима у даровним повељама, које су владари давали својим задужбинама. Тако се предвиђа Дечанском повељом да се ослобађају Пандократорови поданици — „да не дава позоба развје крину преводну в'сако село ни перпере за јаслије никогаре поданка краљевства ми“.²⁰⁵ Дечанска повеља предвиђа за ратаре да обрађују манастирску земљу и да имају и друге работе и кулуке према томе како игуман нареди.

Остале обавезе биле су за све житеље манастирске скоро једнаке сем за сточаре, који су имали да чувају стоку на катунским насељима и преносе со за манастир, скоро без других обавеза. Обавезе за остале житеље углавном су биле: „бедбу да имају сваке ралије, и што узоре бедбом, този да се бедбом и сврстује“.²⁰⁶ Даље се те обавезе детаљније набрајају, па се наводи: за сокалнике, који су били нешто повлашћенији, постојао је „сокалником закон“ да обрађују по један мат пшенице, овса, проса и винограда.²⁰⁷

Мајстора је било и на Дечанском властелинству и, према ономе што повеља каже, били су нешто повлашћени као и сокалници, али се и за њих наводе обавезе: „ковачије, златарије, седларци, шавци и вси мајстори, да работају као и сокалници и што хоте тежати сокалници и вси мајстори този все сврстоваше жито и вино да предаду цркви а сено да косе како и меропси и сокалници тако и вси мајстори“.²⁰⁸ У повељи се још наводи — у којем селу има мајстора, па кад се разроде и умноже у три или

²⁰² Влад. Петковић, н. д., ст. 88—89.

²⁰³ Милојевић, н. д., ст. 66.

²⁰⁴ Исти, н. д. ст. 140.

²⁰⁵ Ст. Новаковић, н. д., ст. 649/XXI.

²⁰⁶ Новаковић Зак. споменици, ст. 649/XXIII.

²⁰⁷ Исти, н. д., ст. 649/XXI.

²⁰⁸ Милојевић, н. д., ст. 61.

четири сина, један обавезно да остаје код оца на занату мајсторском, а остали да ступају у сокалнике.²⁰⁹

У повељи се помињу мајстори као ковачи, златари, шавци, али се мајстори ретко наводе поименце сем у неколико случајева: у селу Чабићу наводи се ковач Радоје и Милош, затим Радеј, златар и Богдан, мчар. У Рзњићу Добросав, без заната, а у Плаву и Великој помињу се неки „мађупци“, па мора да су и то били занатлије. У селу Коморанима помиње се неки занатлија Богдан крчелеј.²¹⁰

Меропси су били дужни да врше „житотребленије“ и „праве слад“ како игуман нареди (XXX).²¹¹ Отроци су били дужни да прате игумана или калуђера с коњима, кад иде по Властелинству црквеним послом, и тада су се хранили манастирским хлебом али, ако су ишли црквеним послом сами, без игумана или калуђера, хранили су се својим хлебом (XXXI).²¹²

Манастирске винограде дужни су били да копају сви, па и мајстори и попови (XXXIII).²¹³ Плављани, који су били ослобођени копања винограда, давали су цркви о крстовдану 60 перпера као што су давали раније држави. Вероватно је овај изузетак за Плављане унесен зато што је била Плавска област далеко од краја у коме су се гајили виногради, па их је краљ повељом ослободио копања винограда (LX).²¹⁴

Ако би се по некој несрећи десила каква паљевина у манастиру, повељом је било предвиђено да су отроци били дужни да помажу да се изгради оно, што је изгорело (XXXIV).²¹⁵

Црквена земља није се могла давати у закуп (XXXVII).²¹⁶ Али, ако је ко дошао на црквену земљу као сокалник или меропс, остао је то што је био и населио се тамо где има више и боље земље (XXXVIII).²¹⁷

Повељом је било предвиђено да село товар не носи, али је свако село дужно било да храни једнога коња за пренос црквеног товара. Ако случајно коњ угине под црквеним товаром, црква је била дужна да коња сама надокнади, али ако се пак деси да коњ у селу угине не под црквеним товаром, село је морало коња набавити (XLV).²¹⁸

Повељом је такођер било предвиђено да све судске спорове за поданике манастирске води игуман и изриче казне манастирска власт. Глобе су ишле манастиру сем од вражде што је половина глобе ишла манастиру а половина потказивачу (XLVI).²¹⁹ О томе

²⁰⁹ Исти, н. д., ст. 62.

²¹⁰ Исти, н. д., ст. 60.

²¹¹ Ст. Новаковић, Зак. споменици, ст. 650/XXX.

²¹² Исти, н. д., ст. 650/XXXI.

²¹³ Исти, н. д., ст. 650/XXXIII.

²¹⁴ Исти, н. д., ст. 655/LX.

²¹⁵ Исти, н. д., ст. 650/XXXIV.

²¹⁶ Исти, н. д., ст. 651/XXXVII.

²¹⁷ Исти, н. д., ст. 651/XXXVIII.

²¹⁸ Исти, н. д., ст. 651/XLV.

²¹⁹ Исти, н. а., ст. 652/XLVI.

се у повељи каже: „И паки заклињају и запрештају, где љубо се пре људије Пандократорове, или пред краљем, или пред архиепископом, или пред епископом, или о духовном или о причих судех, никоје глобе да не узима краљ, ни архиепископ, ни епископ — ни печати, ни руке, ни послуха, ни одбоја — но все даје игуману а епископу духовно“.²²⁰ Тако је игуман био сва власт над својим поданицима за све спорове, па и судске.

Сточарење на Дечанском властелинству била је јака привредна грана и овде ћемо изнети нешто више о њиховим обавезама. Сточари Власи и Арбанаси, који су били настањени на девет катунских насеља Дечанског властелинства, били су обавезни према даровној повељи да чувају манастирску стоку, наравно сваку врсту стоке на одређеном катуну, као што је повељом било прописано.

Основне обавезе за сточаре из повеље Светостефанске биле су по закону за Влахе: „да им не десетка велијега ни мали, да дају на свако лето од 50 овцу с јагњетом, а другу јалову; и ако по греху изгину у цркве кобиле да даде слагајуће 5ту кобилу прво годиште а веће ништа; и да дају цркви на годиште свак човек по две јагњетине, и кто села имају, да косе сена три дни и да доносе у годишти товар жита а други вина и да донесе соли црковне од куд им игуман рече 40 клетишта 10 товар, и кто је војник, и не име тежати влне црковне да даје от себе окроју, и војник и ћелатор да носе сиреније с планине; и ћелатор да пасе и влну стриже, а војник да пасе пастухе; а у зло време и војник и ћелатор да греде к овцама“.²²¹ Међутим Стеван Дечански сточаре на Дечанском властелинству ослободио је многих обавеза „од свију краљевских работа и преноса“ зато што их је цркви дао, „мало па и то убогих“ и на Дечанском властелинству одредио им је дужности овако:²²² „катуњани Костадиновци и Гоиловци да пасу лакимију кобила, другу лакимију Тудоричевци и Сушичани; овце да напасају и чувају Ратишевци и Световрачани, говеда Вардиштанци а свиње Лепчиновци“. Још су били дужни сточари Власи и Арбанаси да носе црковну со из Приморја (XLVII). Сточари на Дечанском властелинству нису били дужни да косе сено сем ако постану баштиници.

За сточаре на Дечанском властелинству била је обавеза да напасају манастирску стоку уз „месечину“ или „белег“. Ко чува кобиле да не узима „белег“, а ко чува овце да узима „белег“ од р. једну овцу с јагњетом, а што изгуби да плати, али да има „месечину“ (XXXV).²²³ За сточаре је била на Дечанском властелинству још једна одредба: да се ћерка сточара не може удати за ратара; ако се и уда, ратар не може ићи са женом у сточаре него се мора жена, ћерка сточара, настанити у земљорадничко насеље

²²⁰ Т. Тарановски, н. д. I, ст. 93.

²²¹ Ст. Новаковић, „Село“, ст. 54.

²²² Исти, н. д., ст. 54—55.

²²³ Исти, н. д., ст. 650/XXXV и „Село“, ст. 55.

(XXXVI)²²⁴. Овом се одредбом, изгледа, ишло за тим да се одржи радна снага код ратарских насеља.

За све манастирске поданике било је по повељи и других ситних обавеза и оне су зависиле од потребе и наредбе игумана и манастирске власти.

На Дечанском властелинству у 57 насељених места са катунима у којима се наводе житељи било је 2097 ратарских домова, 70 сокалничких и 268 сточарских. Из овога броја извешћемо на крају мало статистичких података за сточарске и ратарске домове, колико је то могуће извести из повеље и из навода у Новаковићевом „Селу“.²²⁵

Структура земљишта и плодност појединога краја на поседу свакојако су утицали не само на густину насељености, него и на задружни живот у кућама и ратарским и сточарским; то се да уочити из повеље по броју мушких глава у појединим домовима.²²⁶ Према тумачењу Новаковића у „Селу“, број мушких глава одлучивао је да ли ће се неки дом у неком насељеном месту Дечанског поседа уврстити у задружнију, односно јачу, кућу или инокоснију, односно слабију. Јачи су домови, према Новаковићу, биле оне куће у којима је било више од 3 мушке главе, а слабије испод тога броја.²²⁷ У повељи се у свакој кући набрајају само мушка лица и то, изгледа, само одрасли. Имена женских лица није уношено и њихов се број као и број деце, може само нагађати. На Дечанском властелинству у ових 57 насељених места у којима су побројени мушки житељи, поименице се може донекле извести доста корисна статистика о насељености Дечанског поседа. Не може се рећи да је то тачна статистика, јер се број женских лица и деце може рачунати само просечно.

Из повеље се види да је јачих домова било прилично: било их је са 5,6,8,10 па и 15, 16 и 20 мушких глава у по једној кући.²²⁸ Тако имамо у повељи наведено да је у селу Грамочелу једна кућа имала 13 мушких глава; та је кућа могла бројати са женским лицима и децом око 30 чланова. У селу Горанима једна задружна кућа броји 16 мушких глава; таква кућа могла је имати укупан број чланова више од 35. У селу Врмоши једна задружна кућа бројала је такође 16 мушких глава. У селу Серошу једна кућа имала је 20 мушких глава и по просечности такав један дом треба да је имао укупно до 50 чланова у породици.

Друга једна статистика исто је тако интересантна, и у њој се наводи да у селу Љубенићу на 67 домова има 16 јачих кућа; у селу Растовици на 28 домова биле су 3 јаче куће; заселак Растовице, Прилеп на 15 домова имао је свега једну јачу кућу, а други заселак Растовице, Преки Луг на 14 домова имао је 3 јаче куће. Село Бабе на 76 домова имало је 20 јачих кућа, а

²²⁴ М. Милојевић, н. д., ст. 62 и Ст. Новаковић, Зак. споменици, ст. 651.

²²⁵ Новаковић, „Село“, ст. 52.

²²⁶ Исти, н. д., ст. 233.

²²⁷ Исти, н. д., ст. 235.

²²⁸ Исти, н. д., ст. 232.

село Грамочел на 90 кућа 11 имало је јачих домова. Село Чабик на 182 куће имало је јачих кућа; Средње Село на 20 домова 3 јаче куће; село Тропоја на 69 домова имало је 5 јачих кућа; село Бабијане на 35 домова имало је 2 јаче куће; село Лужани на 29 домова имало је свега 2 јаче куће; село Горани на 74 куће 17 јачих домова; село Шипчане на 48 домова 8 јачих кућа; село у Плаву на 28 домова имало је 5 јачих кућа; село Коморан на 18 домова имало је 5 јачих кућа; село Велика на 11 домова имало је свега 1 јачу кућу; село Грнчарево на 11 домова имало је 3 јаче куће; село Врмоша на 22 куће имало је 6 јачих домова итд.²²⁹

У 9 катуна сточарских насеља такође се набрајају житељи поименице, наравно само мушка лица, па тако имамо по домовима јаче и слабије куће. У сточарским насељима беше овај број кућа:²³⁰ у Ратишевцима 17 кућа, Сушичанима 20 кућа, Вардиштанима 11, Тудоричевцима 29, Световрачанима 35, Ђурашевска 2 катуна—Сремљана-50 кућа, Лепчиновцима 18 кућа и у катуну Арбанаса 44 куће.

Исто се тако и на катунима рачунала јача кућа која је имала 3 мушке главе, али код катуњана било је мање јачих кућа него код ратара. Свега се у катуну Лепчиновцима наводи једна кућа са осам мушких глава, а у катуну Тудоричевцима 1 са 14 мушких глава. Остале куће сточарске биле су инокосније, али су ипак тако Власи Ратишевци на 17 домова имали 3 јаче куће, Сушичани на 29 кућа 6 јачих домова, Вардиштанци на 12 домова нису имали ни једне јаче куће, Лепчиновци на 18 домова имали су 8 јачих кућа, Тудоричевци на 29 домова имали су 14 јачих кућа, Власи Ђурашевици на 1 катуну од 36 домова имали су 9 јачих кућа, а један катун Арбанаса на 20 домова имао је 11 јачих кућа.

Одавде би се могла извести приближна статистика и на сточарским насељима само ако би се узео приближан број деце и женских лица на сваку сточарску кућу бар онолико, колико је било мушких лица. Тако би се дошло до једног бољег сазнања о броју житеља и у сточарским насељима.

Да би се видело како се у повељи ређају имена мушких лица у појединим ратарским домовима, навешћемо примера ради неколико задружнијих домова у разним областима Дечанског властелинства. Тако се наводи у повељи да је у Дечанском заселку Црвенобрежанима породица од 8 мушких глава била поређана овако: „Милко, а брат му Нинослав и Стајко, Прибислав Милковић и Богоје и Мирослав, Милош Нинославић а дед им Хунко“²³¹ — дакле породица са 9 мушких глава била је донекле задружна кућа, није била велика, али у заселку Црвенобрежанима била је највећа. Била је и друга породица у заселку Црвенобрежанима у чији састав улазе и зетови: „Живаљ а син му Смиљ, а зет му Михаје и Времац, а син му Радуним и Дабижив“. Овде су и зетови убројани у једно домаћинство, али се у повељи не

²²⁹ Исти, н. д., ст. 231—235.

²³⁰ Исти, н. д., ст. 235.

²³¹ Милојевић, н. д., ст. 69.

налазе чести случајеви да се и зет убраја у задружни дом. У селу Истинићима ређа се једна породица са 8 мушких глава: пет брата и у најстаријега 3 сина: „Братуј, а брат му Рајко, Иван, Дмитар и Радослав, а син му Богоје и Милош и Богослав“;²³² у селу Грамочелу ређа се једна ратарска породица овако: „Рајко, а син му Милош и Милен и Дабижив, а брат му Милош а син му Давид и Обрад и Братуј, а брат му Драган, а син му Милош и Милован и Драгослав, а дед им Дудел“. Ту су отац, синови и унуци и кућа је бројала 13 мушких глава, а са женским лицима могла је имати око 30 чланова.²³³

Навешћемо једну од задружних кућа из једног од десет алтинских села, која је имала 16 мушких глава и тако се у повељи за село Горане ређа породица: „Радомир, а син му Милоје и Богдан и Добрчин и Дражило и Драган, а брат му Богоје, а син му Десислав и Рајко и Братуш и Добрчин а син му Братуш и Ђурађ и Добретин и Богдан а дед им Братослав“.²³⁴ Ту су опет били отац, синови и унуци. Претпоставља се да је једна овако задружна породица са 16 мушких глава имала укупан број чланова у кући око 35.

У једном селу Северне територије Дечанског поседа, дакле планинском пределу Врмоши, налазила се једна породица која у повељи броји чланове овако: „Драгчуј, Радун, а син му Велоје и Радоста и Гојислав и Лихомил и Хранислав, а брат му Хранац, а син му Ђуроје и Рако и Радослав, а брат му Мимац и Милтен и Братен и Доброслав, а дед им Радомир“.²³⁵ Дакле породица у брдским крајевима са 16 мушких глава није редак случај у ранијим временима, данас свакојако ређи.

У Средњем Селу, Дечански посед у Дреници, броји према повељи једна поповска задружна кућа 7 мушких глава и оне се ређају: „Бољеслав Богојевић а брат му поп Клинец и Богдаша и Милен, а син му Гојак и Прибил Поповић а дед им Радовин“.²³⁶

Навешћемо још једну од најзадружнијих кућа у селу Серошу чији се мушки чланови у породици ређају: „Толислав а син му Радослав и Богоје, а Радославу син Отмич и Владислав и Крушац, а Богоју син Божић а Толиславу Братан, Градан и Прибоје и Војсил а Градетиви син Витомир и Богослав, у Прибоја син Балдовин, а Толиславу Братан, Доброслав и Смиљ и Милош и Степан, у Доброслава син Очиња и Хранислав Десимирић а дед им Лачко“.²³⁷ У овој породици ређа се отац са два сина, унуци са праунуцима од њих и унуцима и праунуцима од друга два сина.

Исто се овако ређају у повељи имена јачих пастирских породица и навешћемо свега две такве породице: На сточарском насељу Лепчиновцима једна се породица ређа: „Лепчин, а син

²³² Исти, н. д., ст. 5.

²³³ Исти, н. д., ст. 16.

²³⁴ Исти, н. д., ст. 31.

²³⁵ Исти, н. д., ст. 42.

²³⁶ Исти, н. д., ст. 25.

²³⁷ Исти, н. д., ст. 47.

му Воислав и Прибоје и Нинослав, а брат му Срдан, а син му Лепчин и Милтен и дед им Радомир²³⁸ — дакле има 8 мушких глава и сматра се једна од јачих кућа на катунским насељима. Има још једна јача задружна сточарска кућа у катуну Тудоричевцима чији се чланови у повељи ређају: „Тудориц, а син му Хотило и Степан и Бун, а син му Никола и Твртко и Тврде, а Тудорицу брат Раде а сине Војисил и Волица и Богослав и Војихна а дед им Бач“, свега дакле 13 мушких глава.²³⁹

У хрисовуљи Дечанског властелинства у именима житеља налазе се и имена поповских кућа са мушким члановима у свакој поповској кући као и за житеље ратарске и сточарске. Одмах пада у очи да поповске куће нису сразмерно распоређене по селима властелинства; више поповских кућа има на Јужној територији властелинства него на Северној територији. На Јужној територији има их много више, а на Северној мало или скоро ни мало ради теренских прилика и насељености. У повељи се наводи да је Стеван Дечански све попове на Дечанском властелинству откупио и ослободио, па наводи: „Понеже бо краљевство ми ослободи и откупи моје цркве попове у епископа Хвостанског Николе за 4 ста оваца с јагњци и за 500 перпера, да не имају запрештенија ни од ерхиепископа, ни од епископа моје цркве попове, ни прочи људи, ни врховине да не давају, ни јагњетине, ни когаре доходака којег су давали“ (LII).²⁴⁰ Али су попови према одредбама повеље били дужни да дају Дечанској цркви како је предвиђено: „а попови да давају мојеји цркви врховину како ју су епископу Хвостанском давали, јере бо краљевство ми купи тузи врховину у епископа хвостанскога“ (XXIX).²⁴¹ За попове се још предвиђа у повељи: „да се поп од попа стави, поповсци синови, кто књигу изучи, да стоји с оцем на својему ждребију, аколи књиге не изучи а он да је меропе“ (XLIV).²⁴² Овде се повељом предвиђа за меропсе да, ако књигу и изучи, није могао постати поп, него је остао опет меропс.²⁴³

Попови су имали своја имања „ждребија“ на властелинским поседима, како црквеним тако и на приватним. Та су имања добивали од властелина, у овом случају од манастира Дечани, али је зато давао манастиру поред „врховине“ и друге обавезе и работе као и сваки ратарски баштиник. При том је био ослобођен свих државних обавеза и давања. Законом је за њих, наравно и одредбама у повељи, било предвиђено: „И попове баштини да си имају своју земљу баштину и да су слободни; а ини попови који не имају баштине, да им се даде три њиве законите, и да јест попова капа свободна; ако ли веће узме, от тези земље, да работа црквама по закону. Поп који не има свога стаса, да му се даде 3 њиве законите и поп, који је год, од свога господара да не гредe никамо;

²³⁸ Исти, н. д., ст. 51.

²³⁹ Исти, н. д., ст. 51.

²⁴⁰ Ст. Новаковић, Зак. споменици, ст. 652/LII.

²⁴¹ Исти, н. д., ст. 650/XXIX.

²⁴² Исти, н. д., ст. 651/XLIII и XLIV.

²⁴³ Исти, н. д., ст. 651/XLIV.

ако ли га господар не има хранити по закону, да дојде ка својему архијереју, и архијереј да рече ономузи властелину да храни попа по закону; да ако он-зи господар не име чути, да јест поп слободан куда му годе; ако ли буде поп баштиник, да га нест вољан отгнати, такмо да јест слободан“.²⁴⁴ Ове законске одредбе биле су обавезне како за остала властелинства тако и за Дечанско властелинство.

Попова је на Дечанском властелинству било више у оним селима на поседу која су економски била јача и теренски погоднија. У именима житеља који се наводе у сваком селу Дечанског поседа нашао сам, при бројању домова, да је била 71 поповска кућа и тај број био је распоређен овако: у селу Дечанима са засеоцима на 146 кућа није било ни једнога попа, ваљда зато што су та насеља била у близини манастира; у селу Прапраћанима на 68 кућа било је 3 попа, у селу Стреоцу са два засеока на 101 кућу била су 3 попа, у селу Љубенићу на 74 куће било је 7 попова; у селу Раствоци са засеоцима на 93 куће била су 4 попа, село Бабе на 76 кућа имало је 4 попа; село Грамочел на 90 кућа имало је 8 попова; село Улоћани на 63 куће имало је 3 попа, село Чабих са својим засеоцима на 197 домова имало је 20 попова; Средње Село на 20 кућа имало је 1 попа; село Требопоље на 67 кућа имало је 3 попа; село Бабјане на 35 кућа имало је 2 попа; село Горани на 74 куће 3 попа; село Шипчане на 47 кућа 3 попа; село Шошани на 31 кућу 1 попа, село Буњани на 61 кућу 1 попа, село Краставњани на 50 кућа 4 попа, село Добра Река са засеоцима и са 71 кућом имајаше је 1 попа, село Јабучно на 22 куће 1 попа.²⁴⁵

Из овога пописа види се да на читавом Дечанском властелинству на једнога попа долази око 20 кућа; уочава се да Северна територија Дечанског властелинства са 7 насеља и око 170 кућа имала је свега једнога попа, а девет катунских насеља са 268 домова нису имала ни једнога попа.²⁴⁶ На Јужној територији Дечанског властелинства, која је погоднија и богатија, налазило се 70 попова на око 2000 ратарских кућа или скоро на сваких 30 кућа 1 поп.

Дало би се из ове мале статистике закључити да су попови знали и умели да искористе повољне одредбе у повећи за свој положај на властелинству Дечанског поседа. Не види се из повеље да су се попови радо насељавали у насеља удаљенија од манастира, него само у ближа, богатија и удобнија за живот. Отуда се могло и десити да Плавско-Гусињска насеља, удаљенија од манастира и неудобнија за живот, имају на 170 кућа свега 1 попа а насеља у Метохиско-Призренској котлини имају на сваких 30 кућа по 1 попа, док катунска насеља немају ни једнога.²⁴⁷

Од 69 насеља и других локалитета, који се у основној хрисовуљи наводе, било је 57 насеља ратарских и сточарских у којима

²⁴⁴ Т. Тарановски, н. д., ст. 107 и 108.

²⁴⁵ Новаковић, „Село“, ст. 248.

²⁴⁶ Исти, н. д., ст. 249.

²⁴⁷ Исти, н. д., ст. 249.

се набрајају имена житеља, а свега 12 насеља и других локалитета у којима се не набрајају имена житеља. Од 69 насеља по основној повељи на терену је нађено и убицирано са истим називима 53 насеља и локалитета, а 16 насеља и других локалитета из исте повеље није се нашло на терену. Изгледа да насеља нису очувала своје називе или су их у току векова изгубила.

По другој повељи кнегиње Милице, која је писана 1389—1405²⁴⁸ год., од 20 насеља очувало је своје називе и нађена су на терену свега 9 насеља, док су 11 насеља изгубила своја имена или су са терена као насеља нестала.

На крају навешћемо према бројању житеља из повеље и по рачунању Новаковића да је у насељима на Дечанском поседу било око 2435 кућа и то: 2097 ратарских, 70 сокалничких и 268 сточарских и у њима се набраја око 6600 мушких лица и то, по свој прилици, само одраслих.²⁴⁹ У повељи се набрајају само мушка лица, па се негде каже „с децом“, што би значило, да се имена мушке деце нису уносила са именима одраслих мушкараца. Ако би тако остало, онда бисмо на 6600 одраслих мушких лица, колико се броји у основној повељи, могли додати највише још по 2—3 лица на мушку децу а на женска лица на сваки дом по 4 особе, те би тако број житеља износио на целокупном Дечанском поседу око 20000.

Не би се одавде могла изводити просечна насељеност на Дечанском поседу, пошто се не зна, колика је била површина имања која су Дечанима припадала. Зна се само толико да су села ближа манастиру била гушће насељена од села која су била даље од манастира и у планинским пределима, али и овај број, од преко 20000 житеља на Дечанском поседу, био је знатан фактор нарочито у привредно економском погледу.

Наведено је раније да је Дечанско властелинство било формирано почетком зидања манастира и издавањем основне повеље и да је манастир Дечани и посед његовог властелинства надживео већину манастира и многе манастирске поседе. По доласку Турака у наше земље, чим је који манастир био порушен, одмах је властелинство тога манастира и његов посед нестајао. Тако је нешто било и са манастиром св. Арханђела код Призрена и његовим поседом; тако бар говоре писани извори да је било и за многе друге српске манастире и њихове поседе.

Истина, турска држава имала је у своме законодавству неке одредбе о заштити цркава и других богомоља и њихових имања, ма којој нацији припадале. Тако је турско законодавство можда предвиђало, али се у живот није спроводило или, ако се и покушало спровести, није се успевало.

Судбина српских манастира, па и Дечана, често је зависила од воље исламизираних житеља и њихове националне и верске трпељивости. Манастир Дечани у свом тешком животу под Турцима, за четири и по stoleћа, од 1455 до 1912 године, прежив-

²⁴⁸ Миклошић, н. д. стр. 264.

²⁴⁹ Новаковић, Село, стр. 52.

љавао је често тешке дане. Нарочито су тешки дани за Дечане настали крајем XVII и почетком XVIII века, када је српски патријарх Арсеније превео у Угарску највећи део српског народа, баш са територије Дечанског поседа.²⁵⁰ Тада су се највећим делом арнаутска брдска племена спустила у Метохиско-Призренску равницу и заузела скоро сву територију Дечанског поседа. То су били најтежи дани не само за манастир Дечане, његово властелинство и све српске манастире који су остали на територији под турском управом, него и за цео српски народ под турском окупацијом.

Манастир Дечани ипак има у многome да захвали за свој опстанак увиђавности, можда малом броју, јаким арнаутских брастава из појединих племенских организација и сналажљивости дечанских калуђера, који су манастир Дечане углавном сачували у најкритичнијим моментима историје живота Дечанског манастира. Да није било тога и манастир Дечани и његов посед били би одавно у рушевинама, као што су и св. Аранђели код Призрена.

Захваљујући каткад моментима, а упркос томе, што су и манастир и Дечанско властелинство преживљавали у ропству тешке дане за време турске управе над српским народом кроз пет векова, ипак су манастир Дечани и његов посед живели и живе више од шест стотина година.

Манастир Дечани данас је под заштитом државе као споменик културе српског народа из средњег века, а његов земљишни посед, садашњом аграрном одредбом, сведен је на законски максимум као и за све манастире који су проглашени за споменике културне.

Износећи овај историско-географски приказ Дечанског властелинства сматрам да могу, макар унеколико, на постављене проблеме у почетку овога приказа, изнети ове закључке:

1) Да је посед Дечанског властелинства формиран почетком зидања манастира и издавањем основне повеље (1330 год.) и да тај посед са манастиром, истина у измењеним историским условима, живи отада па све до данас;

2) да су на терену Дечанског поседа пронађена већина насеља која се у хрисовуљи наводе као манастирски поседи и да су на приложеној мапу поседа унесена;

3) да су сточарска насеља, у измењеним условима живота на поседу, претварана у ратарска насеља и да су као сточарска насеља у већини случајева изгубила своје називе; и

4) да се по називима насеља, а донекле и по именима житеља види, да је цела територија Дечанског поседа имала у етничком погледу српски карактер са малим примесама несловенских особина и, кад би се грађа из овога приказа проучила с лингвистичке стране, тај би се етнички карактер још више потврдио.

²⁵⁰ Станојевић, Енциклопедија, IV, стр. 925.

Не сматрам да је овим историско-географским приказом поседа Дечанског властелинства исцрпљено све што има да се каже о њему; има још много и да се каже и да се напише о Дечанском властелинству. Нарочито остаје да се обраде привредно-економски и друштвено-правни односи житеља на властелинству, али томе треба посветити нарочиту студију.

Рад. Ивановић

БРОЈ НАСЕЉА

на Дечанском властелинству по жупама и областима

Ред. бр.	Назив жупа и области	Број насеља по жупама	Насеља сада		Напомена
			постоје	не постоје	
1	Затрणाва	8	6	2	
2	Хвосно	9	7	2	
3	Река	11	9	2	
4	Алтин	12	10	2	
5	Подрима	19	11	8	
6	Патково	13	8	5	
7	Призрен и околина	5	3	2	
8	Плавско-Гусињска област	8	7	1	
9	Добра Река	1	1	—	
10	Дреница	2	—	2	
11	Зета	1	—	1	
Укупно:		89	62	27	

СТАТИСТИКА насељених места на Дечанском властелинству

Ред. бр.	Назив места	Врста насеља	Бројност по насељима				Напомена
			Број домова у годинама		Број житеља у годинама		
			1330	1948	1330	1948	
1	Арбанаси	катун	44	—	308	—	не постоји у Албанији
2	Бабијане	село	35	—	245	—	
3	Бабе	село	76	69	532	509	
4	Батуша	заселак	7	79	49	585	не постоји не постоји
5	Бележани	заселак	11	52	77	378	
6	Биволари	заселак	7	—	49	—	
7	Бохорић	заселак	24	—	168	—	не постоји не постоји
8	Братотин До	заселак	8	26	56	174	
9	Брестовац	село	—	62	—	481	
10	Бродлић	заселак	20	82	140	607	у Албанији у Албанији
11	Буљуби	село	57	—	399	—	
12	Буњани	село	61	—	427	—	
13	Вардиштани	катун	12	—	84	—	не постоји
14	Велика	село	15	54	105	249	
15	Влахиња	село	—	—	—	—	
16	Врело	село	—	—	—	—	у Албанији не постоји
17	Врмош	село	26	—	182	—	
18	Гоиловци	катун	35	—	245	—	
19	Горане	село	74	—	518	—	не постоји у Албанији
20	Грамоћел	село	90	68	630	480	
21	Градиш и Швањ	насеље	—	—	—	—	
22	Грева	село	11	—	77	—	постоји у Албанији
23	Грњарево	село	15	69	105	464	
24	Дечани	село	89	188	623	1205	
25	Доенци	заселак	—	18	—	139	
26	Днепоље	заселак	—	25	—	294	
27	Добродоли	заселак	12	70	84	525	
28	Добра Река	села и заселци	71	474	497	2285	не постоји
29	Добревина	село	—	—	—	—	
30	Доброш	село	—	45	—	314	
31	Дољанци	село	7	48	49	362	не постоји не постоји не постоји
32	Ђурашевски	катун	50	—	350	—	
33	Еибуци	заселак	—	—	—	—	
34	Заморници	заселак	—	—	—	—	не постоји не постоји не постоји
35	Зерзево (Зрзе)	село	22	101	154	618	
36	Истинић	село	37	204	25	1650	
37	Јаре	заселак	—	23	—	154	не постоји
38	Јабланица	село	—	20	—	145	
39	Јабучно	заселак	22	—	154	—	
40	Коњуси	заселак	—	16	—	77	не постоји
41	Коморан	село	22	25	154	119	
42	Крастављане	село	50	—	350	—	
43	Куманово	село	9	—	63	—	у Албанији не постоји не постоји
44	Кушево	село	23	—	161	—	
45	Лепчиновци	катун	18	—	126	—	
46	Липовци	село	—	35	—	394	не постоји
47	Лужане	село	29	—	203	—	
48	Лучане (Г. и Д. Лука)	заселак	21	62	147	573	
49	Љуболић	село	74	81	518	542	у Албанији
50	Љубуша	заселак	9	54	63	380	
51	Манастирица	село	—	97	—	584	
52	Орашац	село	—	—	—	—	не постоји
53	Палеж (Полужа)	село	—	46	—	302	

Ред. бр.	Назив места	Врста насеља	Бројност по насељима				Напомена
			Број домова у годинама		Број житеља у годинама		
			1330	1948	1330	1948	
54	Плав	град и село	28	314	196	1600	
55	Плањане	село	—	47	—	413	
56	Попошевац	село	—	57	—	386	
57	Поповац	заселак	—	28	—	171	
58	Поток	заселак	—	4	—	23	
59	Прапраћане	село	52	72	364	431	
60	Преки Луг	заселак	18	19	126	174	
61	Придворица	заселак	—	—	—	—	не постоји
62	Прилепи	заселак	21	92	147	755	
63	Пут	заселак	—	—	—	—	не постоји
64	Ратишеви	катун	17	79	119	406	
65	Рзних	село	38	63	266	646	
66	Рибари	заселак	7	—	49	—	заједно са Плавом
67	Рибница	село	—	—	—	—	не постоји
68	Рогово	село	—	137	—	1199	
69	Световрачане	катун	35	—	245	—	не постоји
70	Серош	заселци	145	—	1015	—	не постоји
71	Смоинци	заселак	—	29	—	264	
72	Сошане	село	31	—	217	—	у Албанији
73	Средње Село	село	20	—	140	—	не постоји
74	Сремљани	катун	—	—	—	—	не постоји
75	Стреоци	село	68	263	476	2148	
76	Сушичани	катун	29	—	203	—	не постоји
77	Требопоље	село	67	—	469	—	у Албанији
78	Трепча	село	16	—	112	—	не постоји
79	Тромла	заселак	—	—	—	—	не постоји
80	Тудоричеви	катун	29	—	203	—	не постоји
81	Улоњани	село	63	82	441	508	
82	Хоча	село	—	79	—	594	
83	Храстовица	село	34	61	238	461	
84	Црнобрег	заселак	18	175	126	1417	
85	Црногине	село	—	—	—	—	не постоји
86	Црни Врх	заселак	—	—	—	—	не постоји
87	Чабин	село	197	55	1379	390	
88	Ческово	заселак	—	31	—	191	
89	Шипчане	село	47	—	329	—	у Албанији

ИМЕНА МЕСТА

(вароши, села, заселака, катуна, жупа, планина, река и манастира)

- Андријевица, варошица на Лиму у Црној Гори, 177, 198, 200
 Албанија, територија албанске државе, 176, 179, 189
 Албанске планине, планински превоји који се настављају на Проклетије, 176
 Алтин (Алтини), предео који се налази источно од Ђаковице-Малесија, 176, 177, 181, 188, 189, 190, 193, 194, 204, 206, 217
 Арбанаси (Арканаси), дечанско сточарско насеље у области Алтина, 203, 205, 211, 218
 Бабалоћ (Баке), дечанско насеље у околини Ђаковице, 186, 187, 210, 217, 218
 Бабијане (Бабиније), дечанско ратарско насеље у Алтину сада у Албанији, 189, 211, 214
 Бањска (Бањска), село и манастир св. Стефана у околини Кос. Митровице, 180
 Бањски посед, имања манастира Бањске у околини Плава и Метохије, 180
 Балаћевац (Балаћевци), село у Дреници, 201
 Баранска општина, предео у Метохији код Дечана, 177, 192, 206
 Батуша (Батоуша), дечанско насеље у околини Ђаковице, 188, 206, 218
 Бела Водица (Бела Водница), дечанска планина у околини Плава, 179
 Белег (Белађане), заселак дечанског села Дечани, 182, 183, 218
 Бели Дрим, река која извире испод Жљеба и протиче кроз Метохиско-Призренску котлину, 176, 177, 179, 189, 190, 191, 192, 194, 204, 205
 Бијело Поље, варош на Лиму, 206
 Бијело Поље (Бело Поље), село у близини Пећи, 191
 Бистрица (Бистрица), река која протиче поред манастира Дечана, 177, 178, 192
 Бивољак (Бивољаре), заселак дечанског села Истинића, ђаковички срез, 184, 185, 186, 218
 Богдаша (Богдаша), дечанска планина у пределу Проклетија у Плавском крају, 179
 Богићевица, планина изнад манастира Дечани, 176, 177, 186, 189
 Бохорић (Бохорики), заселак дечанског села Љуболића, 184, 185, 218
 Братотин До (Братотин Дољ), заселак дечанског села Храстовице, 186, 187, 218
 Брестовац (Брестовци), дечанско село у Подрими, 181, 190, 193, 206, 218
 Бролић (Броданки), дечански заселак у околини Истинића, 184, 190, 192, 218
 Брсково (Брсковацка жупа), трг и жупа у доба Немањића на Тари код Мојковца, 191
 Будимља (Будимља), село у долини Лима код Берана, 176, 196.
 Будимљанска жупа (Будимљанска жупа), назив из доба Немањића за предео у сливу Лима од Андријевице до Биора, околина Берана, 176, 196
 Буљуби (Буљуби), дечанско село у Алтину, сада у Албанији, 189, 218
 Буњани (Буњаније), дечанско село у Алтину, сада у Албанији, 177, 189, 214, 218
 Валбона, река у Албанији, извире испод Проклетија, 176, 177, 178, 179, 180, 189
 Васојевићи, српско племе чија се територија простире од Ножице код Лијеве Ријеке до Полице код Биора, 195
 Вардиштани (Вардиштани), дечанско катунско насеље које сада не постоји, вероватно да се налазило јужно од данашње Ђаковице у пределу Паткова, 204, 211, 218
 Велика (Белика), дечанско село у подножју планине Чакора, 177, 180, 196, 198, 218
 Величка Река, речица која извире испод Секирице и Чакора, протиче кроз село Велику и улива се с десне стране у Лим, 198
 Велики Пех (Бели Пех), планина изнад Андријевице и села Божића, 178, 179
 Велика Хоча (Ходљча), село код Ораховца у коме се још и сада налазе виногради манастира Дечана, 177, 181
 Виситор (Висатори), планина изнад села Улотине, 179, 196
 Високи Дечани (Дјчани), манастир на Дечанској Бистрици, задужбина Стевана Уроша III, 174, 176, 202, 206, 216
 Вјетрошевице (Вјетрошевице), планински део изнад реке Краштице и села Краља испод Великог и Малог Пеха, 178, 179, 200
 Влахиња (Блахиња), дечанско село под планином Паштриком, 177, 194, 218
 Врање, варош у Србији, 207

Врањска Стена (**Врњина Стѣна**), стеновити крај покрај Скадарског Језера, 202
 Врело (**Врело**) дечански заселак у околини Призрена и Ораховца, 206, 218
 Врмоша (**Врмош**), река и крај у околини између Плава и Гусиња, 176, 178, 196, 199, 210, 211, 212, 218

Вруја, река која се улива у Плавско Језеро, 196
 Вукадинов Поток, мала притока Величке реке, 198

Габулеум (Gabuleum) римски град код Швањског моста, 193

Гњилане, варош у Србији, 206

Гоиловци (**Гоиловацци**), дечанско катунско насеље у околини манастирског села Лоћана, данас не постоји, 205, 209, 218

Горане (**Горане**), дечанско село у пределу Алтина, сада у Албанији, 189, 210, 211, 212, 214, 218

Горња Ржаница, гранично насеље дечанског села Велике, 177, 198

Горње Полимље, предео у горњем сливу реке Лима, од Плава до Берана, 180

Грамоchel (**Грмочел**), дечанско село у околини Ђаковице, 186, 187, 218

Градиш са Швањем (**Градиш** **Ошвањ**), брдо и село кроз које се кањонски пробија Бели Дрим испод Швањског моста, 190, 193, 218

Грева (**Грѣа**), дечанско село у Алтину, сада у Албанији, 189, 218

Грнчар (**Грњичарѣко**), дечанско село у околини Плава и Гусиња, 178, 180, 196, 199, 210, 211, 214, 218

Гусиње (**Гусиња**), варошица у Плавско-Гусињској области, 176, 178, 180, 199

Дамјанска општина, предео у жупи Паткова, 177, 194

Дечани (**Дѣчани**), манастирско село по коме је манастир добио назив, 180, 182, 183, 185, 186, 188, 199, 200, 203, 205, 214, 215, 216, 218

Дечанско властелинство, територија на којој су била манастирска насеља, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 207, 209, 216

Дечанска Бистрица, река која протиче поред манастира Дечани, 176, 177, 178, 192, 204

Дечанске планине, планине изнад самог манастира Дечана, 176, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 187

Днепоље (**Нѣпоље**), дечански заселак у Баранској општини, пећки срез, 206, 218

Добри До (**Добродол**), заселак дечанског села Чабића у Подрими, 191, 218

Доброш (**Доброш**), дечанско село у околини Ђаковице, 187, 206, 218

Добра Водица (**Добра Водица**), дечанска планина у околини Плава, 178, 179

Добра Река (**Добра Рѣка**), предео са више дечанских заселака у сливу садашње реке Злоречице, леве притоке реке Лима, код Андријевице, 178, 179, 180, 196, 200, 204, 214, 217, 218

Добревина (**Добревинѣ**), дечански заселак у околини Призрена, сад не постоји, 206, 218

Добри Долови (**Добри Доли**), планина у Плавском крају, припадала Хиландару, 196

Доенци (**Доенци**), заселак дечански у околини Призрена, сада Дојенци, 206, 218

Доља, река и село у Врмоши, 196, 198

Дољанци (**Дољинци**), дечански заселак у Подрими, 194, 195, 218

Досуђе (**Досуђе**), село у околини Гусиња, 179, 199

Драгоила (**Драгоиѣла**), дечанска планина у планинском пределу села Велике, 198

Дреница (**Дрѣница**) предео између Метохије и Косова, 180, 193, 201, 212, 217

Дреница (**Дрѣница**), река која протиче кроз Дреницу и улива се у Ситницу на Косову, 201

Дукађин, стари назив за пределе Подримља, Призрена и Ђаковице, 176

Ђаковица, варош на путу Дечани—Призрен, на реци Еренику, 177, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 204, 216

Ђеравица (**Ђерокица**), дечанска планина изнад манастира и села Лоћане, 176, 179

Ђурашевски катун (**Ђурашевски**), дечанско сточарско насеље у околини Ђаковице, 204, 205, 211, 218

Еибуци (**Еибуци**), заселак дечански у околини Ораховца, сада не постоји, 206, 218

Жича, манастир код Краљева, задужбина Стевана Првовенчаног, 180

Жичко властелинство, имања жичка у пределима Плава и Метохије, 174, 177, 189

Заморница (Заморница), заселак дечански у околини Призрена, сада не постоји, 206, 210

Затривава (Затривава), предео у коме се налази манастирско насеље Храстовица са заселцима, 181, 182, 183, 186, 190, 205, 206, 217

Зелетин, планина изнад села Улотине, 177

Зета (Зета, земљиште старе српске државе Зете, од Скадра до Оногоста, 201, 217

Зрзе (Зрзје), дечанско село поред Белог Дрима, ниже Швањског моста, 190, 193, 218

Злопек, село у Метохији, околина Пећи, 177

Злоречица, лева притока реке Лима, протиче поред Андријевице, 200

Зјум, предео у подножју планине Паштрика и Паткова, 194

Илина Глава, планина у Подрими, 177, 187

Истинић (Истиници), дечанско село у Ђаковичком срезу, 176, 184, 185, 212, 218

Истинићка река, притока Дечанске Бистрице, 177

Исток (Исток), варошица у Метохиском Подгору, 202

Јаре (Јаре), заселак дечанског села Плава, 196, 197, 218

Јабланица (Јабланица), дечанско село у Ђаковичком срезу, замењена за село Куманово у Дреници, 182, 190, 193, 201, 204, 218

Јабучно (Јабучно), дечанско село са заселком Црни Врх у околини Ђаковице или Ораховца, 194, 195, 214, 218

Јуник, велико село источно од манастира Дечани у жупи Река, 188, 189, 206

Клина, река и село у источном делу Метохије, 177

Кодра, планинска коса код села Новшића и Велике, Плавска област, 198

Коњуси (Коњуси), дечанско село у Доброј Реци, у околини Андријевице, 198, 200, 218

Коњух, планинска коса код Велике и Новшића, Плавска област, 198

Комови (Комови), високе планине у Васојевићима, 176, 178, 179

Коморача (Комораче), дечанско село у околини Плава, 196, 197, 208, 218

Копривник, планина изнад Дечана и Пећи, 177

Косорић (Косорици), село у Метохији, 206

Коштутица (Коштутица), дечанска планина у групи Плавских планина, 177, 178, 179

Крастављани (Крастављани), дечанско село у Алтину, сада у Албанији, 189, 214, 218

Крива Веја (Крива Веја), испасиште у Дреници, 201

Крушево (Крушево), жичко село код Плава, 202

Крушевац (Крушевац), село у Ђаковичком срезу, 177

Кузмино (Кузмино), село у Дреници, 201

Куманово (Куманово), дечанско село у Дреници, сада не постоји, 180, 193, 218

Купјелник (Купјелник), некада жупа у Зети, 202

Кушево (Кушево), дечанско село у Зети, данас не постоји, 202, 218

Лепчиновци (Лепчиновци), дечанско катунско насеље у околини Дечана, сада не постоји, 204, 209, 211, 212, 218.

Лим, река која истиче из Плавског Језера и тече кроз стару Будимљанску жупу, утиче у Дрину, 176, 177, 179, 196, 200

Липовац (Липовац), дечанско село у пределу Паткова, 180, 194, 195, 218

Липовица (Липовица), дечанска планина у околини Плава, 178, 196, 200

Лита Стена (Лита Стена), планински део у околини Плава, 180

Лужане (Лужане), дечанско село у Алтину, сада у албанској територији, 189, 211, 218

Луча, река у Врмоши код Плава, 196

Лучане (Горња и Доња Лука), — Лучане — заселак манастирског села Дечана у Затриву, 182, 183, 218

Љуболић (Љуболици), дечанско село код Стреоца, 177, 184, 185, 200, 214, 218

Љубуша (Љубуша), дечански заселак у пећком срезу, с леве стране Дечанске Бистрице, 184, 185, 218

Љутоглав (Љутоглав), село у Метохији, 181

- Мали Пех (Пех), Планински вис изнад Андријевице, 178, 179
- Манастирица (Манастирица), дечанско село, дато мајсторима који су зидали манастир Дечане, 202, 218
- Медун, град у пределу племена Куча — Црна Гора, 196
- Метохија, котлина око Белог Дрима, Пећке и Дечанске Бистрице до Швањског моста, 171, 179, 180, 181, 188, 190, 201, 202, 206
- Метех Десни (Метех), крај са насељем у околини Плава, 197
- Метех Леви, насеље у околини Плава, 197
- Морача, река у Црној Гори, 202
- Нерестуша (Нерестуша), река у ђаковичком крају, 180, 188, 204
- Ниш, варош и град у Србији, 206
- Нови Пазар, варош у сливу реке Рашке, 206
- Новшићи, село између Велике и Плава, 198
- Ораховац (Ораховица), варошица у Подрими, 177, 190, 192, 206
- Орашац (Орашца), дечански заселак у околини Ораховца, 206, 218
- Остроzub (Остроzub), село у Подрими, 191
- Пазариште, место код Коморана у Плавској области, 198
- Палежи (Полоужа), — Палежи — дечанско село у Подрими, 190, 191, 218
- Патково (Патаково), жупа за време Немањиха у околини Белог Дрима и Алтина, 176, 181, 194, 204, 205, 217
- Паштрик, планина с десне стране Белог Дрима у околини Призрена, 176, 177
- Пећка Бистрица, река која извире испод Чакора, протиче кроз Паћ и улива се у Бели Дрим, 177, 184, 190
- Пећ (Пећ), варош у Метохији, 176, 177, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 186, 206
- Плав (Бело оу Плавк град), варошица на ивици Плавског Језера, 176, 178, 196, 197, 208, 211, 218
- Плавко-Гусињска област, предео у изворишту Лима око Плавског Језера, 181, 194, 196, 208, 217
- Плавско Блато, глечерско језеро у изворишту реке Лима, 196
- Плањани (Планини), дечанско село у околини Призрена, 205, 206, 218
- Плеш (Плеша), дечанска планина изнад манастира Дечани, 178
- Плочице (Плочице), дечанска планина у подножју планине Трескавице, 178, 186
- Подгор, североисточни предео Метохије, 202
- Подримз, предео поред Белог Дрима око Ораховца, 176, 181, 190, 193, 206, 217
- Полимље, насеље око реке Лима у пределу од Плава до уласка Лима у клисуру Сутјеску, близу Андријевице, 196
- Поношевац (Пљношевици), дечанско село у околини Ђаковице, 206, 218
- Поповац (Поповци), дечански заселак села Брестовца у околини Ђаковице, 206
- Поток (Потоци), дечански заселак у околини Ораховца, 206, 218
- Прапраћани (Плпракани), дечанско село у ђаковичком срезу, 184, 186, 214, 218
- Придворци (Придворница), насеље између села Дечани и манастира, сада насеље не постоји, 182, 183, 218
- Призренско-епархиско властелинство, предео око Призрена који је припадао тој епархији, 181
- Призрен (Призреник), стари град и варош на Призренској Бистрици, 177, 182, 191, 202, 206, 215, 216, 217
- Приштина, престоница краља Милутина на Косову, 206
- Прилеп (Прилепи), дечански заселак села Храстовице, близу села Дечана, 186, 187, 218
- Превија, планински превој изнад села Улотине, 179, 196
- Преколукe (Прекли колук), дечански заселак у Затрнави, близу села Дечани, 186, 210
- Проклетије, група планина од Скадра до изнад Метохије, 176, 177, 186, 189, 195
- Пут (Пут), дечански заселак у околини Ораховца, 206, 218
- Радогошт (Радогошти), село у понижју Паштрика, сада у Албанији, 177
- Ратишеви (Ратишеви), дечанско катунско насеље у околини дечанског села Рзниха, ђаковички срез, 203, 205, 209, 211, 218

- Раушин, село у пећком срезу, 177
 Разин (Рџиник), дечанско село у ђаковичком срезу, 186, 187, 188, 208, 218
 Река (Рџка), предео око данашњег села Јуника у ђаковичком срезу, 181, 186, 188, 217
 Рибари (Рибаре), дечанско рибарско насеље код Плава, 197, 218.
 Рибник (Рикник), река која протиче поред Ђаковице, сада се назива Ереник, 176, 178, 187, 203, 204
 Рибница (Рикница), некадашње насеље код Ораховца, 193, 206, 218
 Рикавац (Рикавца), насеље у планинама Проклетије, сада у Албанији, 199
 Рогово (Рогоко), дечанско насеље у Паткову, 177, 194, 205, 218
 Руговске планине, локални назив за планине око клисуре Ругово, 177
 Рудница, старо рударско насеље у околини Плава, 199
 Рудопоље, рударско насеље у околини Плава, 199
 Самачин крај (Ѓамачин Крај), стари назив неког краја у околини Ђаковице, 193
 Сапакица (Ѓапакица), дечанска планина у групи Проклетија, 178
 Сарајево, град и варош у Босни, 206
 Световрачани (Ѓетоврачџини), дечанско катунско насеље у околини Стреоца, 187, 204, 205, 209, 211, 218
 Светостефанска хрисовуља, земље у околини Плава и Метохије које су припадале ст. Стефану — Бањској, 180
 Седми Бор (Ѓедамин Бор), дечанска планина у околини Плава, 179
 Серош (Ѓџрош заселак), дечански заселци у срезу ђаковичком — у Подрими, 190, 192, 210, 212, 218
 Ситница (Ѓитница), река која тече преко Косова, 201
 Скадарско Блато, карсно језеро у Доњој Зети до Скадра, 202
 Скопље (Ѓкопље), град и престоница цара Душана у старој Србији, данас Македонија, 206
 Слив Јадранског Мора, предели и крајеви који припадају сливу Јадранског Мора, 179
 Слатина Модра (Модра Ѓлатина), зимско пасиште дечанске стоке у Паткову, 188, 194, 205
 Слана Пољана (Ѓлано Поље), висораван у масиву планине Проклетије, 177
 Смолице (Ѓмолице), дечанско насеље у околини Ђаковице, 206, 218
 Солун, град у Грчкој, 207
 Софија, град у Бугарској, 207
 Сошане (Ѓошане), дечанско село у Алтину, сада у Албанији, 189, 214, 218
 Средње Село (Ѓредњив Ѓело), дечанско насеље у Дреници, 180, 201, 202, 211, 212, 214, 218
 Сремљани (Ѓрџмашне), дечанско катунско насеље у околини Ђаковице, сада не постоји, 204, 218
 Стреоци (Горњи и Доњи Стреоци) — Ѓтрџица — дечанско село у Хвосну, између Пећи и Дечана, 184, 185, 205, 214, 218
 Сухи До (Ѓоухи До), планински предео у крају Проклетија, 181
 Сушица, река у Зети, Црна Гора, 202
 Сушица, река код Истока у Метохији, 202
 Сушичани (Ѓоушчане), дечанско катунско насеље у пределу Белог Дрима, ђаковички срез, 202, 203, 205, 209, 211, 218
 Тетово, варош у Македонији, 207
 Тропоја (Трџкополе), дечанско насеље у Алтину, сада у Албанији, 189, 211, 214, 218
 Трепча (Трџкача), дачанско насеље у околини Плава и Гусиња, сада не постоји, 190, 196, 198, 218
 Трескавица (Трџскавица), дечанска планина у масиву Проклетија, 177, 178, 179, 188, 189
 Тромле (Тромле), дечански заселак у околини Ораховца, 206, 218
 Трнава (Трџнава), река у ђаковичком крају, 178, 185, 187
 Трнавска Жупа (Трџнавска Жоупа), предео око реке Трнаве у ђаковичком срезу, 182
 Трешњевик, планина у Васојевићима, огранак Комова, 178

- Тудоричевци (Тоудоричевици), дечанско катунско насеље у жупи Паткову, 205, 209
211, 213, 218
- Тузи, село у Црној Гори, 202
- Туртеш (Тоуртеша), дечанска планина у планинском масиву Проклетија, 178
- Ћесково (Ческово), дечанско село у Баранској општини, срез пећки, 206, 218
- Ујездна (Оујездна), дечанска планина у околини Дечана, изнад села Јуника, 178
- Ујмир (Оујмири), село у Метохији, 177, 190
- Улоњани (Оулоњани), дечанско село у непосредној близини манастира, 182, 183, 205
214, 218
- Хас, предео у подножју планине Паштрика, с десне стране Белог Дрима, 194
- Хвосно (Хвостно), стари назив из немањинског доба данашње Метохије, 176, 181
189, 204, 217
- Хиландарски посед, села и планине које су припадале Хиландару у околини
Плава и Метохије, 180
- Хотина Гора (Хотина Гора), дечанска планина у околини Плава, 179
- Хоча (Ходџа), село у околини Ораховца у коме се и сада налазе дечански
виногради, 190, 193, 218
- Храстовица (Храстовица), дечанско село у Затрнавској жупи, ђаковички срез, 186
187, 204, 210, 214, 218
- Хрид (Хрида), дечанска планина у околини Плава и Досуђа, 179, 197
- Цијевна (Џељева), река у Црној Гори, притока Мораче, 202
- Црна Гора (Црна Гора), планина између Плава и Гусиња, 196
- Црнобрег (Црњенобрџане), дечански заселак села Дечани, сада Горњи и Доњи
Црнобрег, 182, 211, 218
- Црногорино (Црњогорино), дечанско село у Подрими, 206, 218
- Црни Врх (Црни Брџа), дечански заселак који се није очувао, 195, 218
- Црни Ками (Црњи Ками), планина у планинском масиву Трескавице—Проклетија,
178, 179
- Чабић (Чакник), дечанско село у околини Ораховца, 177, 181, 190, 191, 208, 211
214, 218
- Чакор, планина изнад Руговске клисуре, 177
- Челопек (Челопека), село у Метохији, 181
- Швањ и Градиш (Ошвањани и Градиш), дечанско насеље у срезу ђаковичком, 181, 190
- Шипчане (Шипљчане), дечанско село у Алтину, сада у Албанији, 189, 214, 218
- Шип (Шипа), дечанска планина у масиву Проклетија, 178
- Штавна (Штавна), планинско било у подножју планине Комова, 178, 179, 200
- Штирница (Штирњица), дечанска планина у планинском масиву Проклетија, 179, 190
- Штип, варош у Македонији, 207

Summary

Radomir Ivanović, *The Dečani Nobility — Toponymic Study*

The Dečani Monastery is the endowment of Stevan Uroš III, built in 1327—1335, with a deed on the foundation of the feudal holding written in 1330.

Much has been written up to the present about Dečani as a cultural monument of the Serbian people dating from the Middle Ages, about the Dečani church, about the beauty of the frescoes there, and about the monastery as a cultural-educational centre of the mediaeval Serbian state. Almost all the rulers of the Nemanjić line erected monasteries, undoubtedly as cultural monuments of their era and presented them with large grants of land which formed the monastic nobility of the individual royal foundations. One of these was the Dečani feudal holding which began to be formed in the course of the building of the monastery and the deed for it was written in 1330, during the life of Stevan Uroš III. It was supplemented after his death in 1336 by the son of king Dušan.

This large holding extended from the south to the north from Prizren to the Komalja mountains in Montenegro, and from the east to the west from Peć in Hvosno to the Valbona River in Albania. The feudal holding comprised the northern mountain range and the southern flat territory; it was divided into the following diocese: the Zatrnavska, Hvosno, Altin, Podrim, Patkovo, Plavska and Dobra Reka. The Dečani holding also had some property outside this territory — in Zeta and Drenica and also in Skoplje, Saloniki, Sofia, Vranje and in other towns.

In this area of the Dečani holding, the monastery had about 89 farming and cattle-raising habitations of which many have been preserved even to this day. All the inhabitants — both the farmers and cattle-raisers — were vassals of the monastery, freed from state obligations but they had to do a certain amount of work for the monastery as specified in the deed. All the habitations in the Dečani holding given in this study according to the deed were studied on the spot and listed with the remark whether the habitation was preserved six hundred years later or whether it disappeared because of the removal of the inhabitants or by the merging of two localities. Sources found in the deed and field examination pointed out the facts that of 89 inhabited localities there are preserved today about 69 and only 20 have been lost. On the territory of Dečani there were more than 2500 farming and cattle-raising homesteads with more than 20,000 male inhabitants. A considerable number of cooperative homes can also be found among the inhabitants. What their homes were like, or what their economic conditions were like, cannot as yet be concluded but it is clear that cattle-raising was one of the strongest economic branches in the feudal holding.

ДЕЧАНСКО ВЛАСТЕЛИНСТВО

